

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Postoje studentů Univerzity Pardubice k manželství

Nicola Gottsteinová

Bakalářská práce

2016

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nicola Gottsteinová**
Osobní číslo: **H13251**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Postoje studentů Univerzity Pardubice k manželství**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tématem bakalářské práce bude problematika manželství a založení rodiny z pohledu studentů Univerzity Pardubice. Hlavním cílem práce je zjistit, jaké postoje mají respondenti k manželství a rodičovství. Práce bude mít dvě části.

V první, teoretické části, budou vymezeny základní pojmy týkající se daného tématu instituce manželství a rodiny. Tato část bude zaměřena také na proměny manželství a rodiny v čase. Předmětem jedné z kapitol budou kulturní rozdíly manželství a rodiny v České republice a ve světě.

Druhá část práce bude praktická. Sběr dat kvantitativního výzkumu bude probíhat formou anonymního nestandardizovaného dotazníku. Výběrový soubor bude tvořen respondenty, kteří jsou studenty Univerzity Pardubice. Cílem je zjistit, jaké jsou jejich názory na manželství a založení rodiny. Cílem je také zjistit, jaké jsou důvody případného odkladu vstupu do manželství a založení rodiny.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FIALOVÁ, Ludmila. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2000, 163 s. ISBN 80-858-5087-7.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Praha: Academia, 2004, 472 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HUBATKOVÁ, Barbora. Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2012, 264 s. ISBN 978-807-4191-428.

KAŠNÝ, Jiří. Manželství v západní tradici: soubor kanonických studií. České Budějovice: Teologická fakulta JU, 2006, 103 s. ISBN 80-704-0921-5.

KOCOUREVÁ, Jiřina - Ladislav RABUŠIC. Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 2006, 158 s. ISBN 80-865-6193-3.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2003, 161 s. ISBN 80-864-2919-9.

MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina: mýty a skutečnost. Brno: Blok, 1990, 182 s. ISBN 80-7029-018-8.

PLAŇAVA, Ivo - PILÁT, Milan. Děti, mládež a rodiny v období transformace. Brno: Barrister & Principal, 2002, 290 s. ISBN 80-86598-36-5.

PLAŇAVA, Ivo. Manželství a rodiny: Struktura, dynamika, komunikace. Brno: Doplněk, 2000, 294 s. ISBN 80-723-9039-2.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jana Křišťálová

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. listopadu 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 3 2016

Nicola Gottsteinová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala především paní PhDr. Janě Křišťálové za její odborné vedení této práce, vstřícný přístup a přínosné rady, které mi byly velmi nápomocné. Dále panu Ing. Jaroslavu Myslivcovi, Ph.D. za jeho ochotu a cenné rady při statistickém zpracování praktické části mé práce. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině, příteli a mým blízkým, kteří mě během psaní této práce neustále podporovali. A poděkování samozřejmě patří všem respondentům, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout.

ANOTACE

Tato bakalářská práce pojednává o problematice manželství a založení rodiny z pohledu studentů Univerzity Pardubice. Ve své teoretické části se zabývá vymezením základních pojmů, jako jsou rodina a manželství. Pozornost je věnována také otázce postojů. Dále se práce věnuje aspektům ovlivňující stanovisko mladé generace k manželství a rodičovství. Výzkumná část je zaměřena na samotné postoje studentů k manželství a založení rodiny, jak se jejich názory v této problematice diferencují. Cílem je také zjistit, jaké jsou jejich důvody případného odkladu vstupu do manželství a rodičovství.

KLÍČOVÁ SLOVA

rodina, manželství, rodičovství, postoje studentů

TITLE

Attitudes of Students of University Pardubice to Marriage

ANNOTATION

This thesis deals with the issue of marriage and starting a family from the perspective of students of the University of Pardubice. The theoretical part deals with the definition of basic concepts, such as family and marriage. Attention is also paid to the question of attitudes. This thesis also being given to issues influencing the opinion of young generation to marriage or parenthood. The research part is focused on individual student's attitudes to marriage and starting a family, getting their opinions on this issue differentiate. The aim is also to find out what are the reasons for any delay of marriage and parenthood.

KEYWORDS

family, marriage, parenthood, students` attitudes

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Rodina.....	11
1.1 Vymezení pojmu rodina.....	11
1.2 Funkce rodiny.....	12
1.3 Rodina v historickém kontextu	13
1.4 Současná rodina v České republice.....	15
2 Instituce manželství	19
2.1 Vymezení pojmu manželství.....	19
2.2 Legislativa manželství.....	19
2.3 Alternativní podoby partnerství	21
2.3.1 Nesezdané soužití	21
2.3.2 Registrované partnerství	22
2.3.3 Singles.....	23
3 Postoje	24
3.1 Definice pojmu postoj.....	24
3.2 Vnitřní skladba postoje	25
3.3 Vztah mezi postojem a chováním	25
4 Aspekty ovlivňující postoje mladé generace k manželství a založení rodiny	28
4.1 Dnešní společnost.....	28
4.1.1 Vzdělávání	28
4.1.2 Kariérismus a emancipace	29
4.1.3 Egoistický individualismus.....	30
4.2 Rodinné prostředí.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 Výzkumné šetření na téma Postoje studentů Univerzity Pardubice k manželství.....	32

5.1	Cíl výzkumu	32
5.2	Výzkumný problém.....	32
5.3	Formulace hypotéz	33
5.4	Charakteristika výzkumného souboru.....	34
5.5	Metodologie výzkumu	35
5.5.1	Dotazník.....	35
5.5.2	Předvýzkum	35
5.6	Realizace výzkumu	36
5.7	Interpretace dat.....	37
5.8	Verifikace hypotéz	53
5.9	Závěr výzkumné části	60
	ZÁVĚR	64
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
	SEZNAM PŘÍLOH.....	69

SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK

Graf 1 Pohlaví respondentů

Graf 2 Věk respondentů

Graf 3 Aktuálně studovaná fakulta

Graf 4 Původní bydliště (město vs. vesnice)

Graf 5 Z jaké rodiny respondenti pocházejí?

Graf 6 Počet sourozenců

Graf 7 Vliv výchovy a dětství na postoj studenta k manželství

Graf 8 Aktuální stav respondenta

Graf 9 Důvody neuzavření sňatku

Graf 10 Preferované partnerské soužití v budoucnosti

Graf 11 Manželství

Graf 12 Vhodná délka vztahu k uzavření manželství

Graf 13 Nejvhodnější věk ženy k uzavření prvního manželství

Graf 14 Nejvhodnější věk muže k uzavření prvního manželství

Graf 15 Dokáží si studenti představit celý život po boku jednoho partnera?

Graf 16 Plánují respondenti děti?

Graf 17 Plánovaný počet dětí

Graf 18 V kolika letech plánují respondenti první dítě?

Graf 19 Důvody neplánování dětí

Graf 20 Mělo by se dítě narodit až po svatbě?

Graf 21 Hodnota manželství pro studenty Univerzity Pardubice

Graf 22 Hodnota partnera pro studenty Univerzity Pardubice

Graf 23 Hodnota dětí pro studenty Univerzity Pardubice

Obrázek 1 Roční počet rozvodů

Obrázek 2 Úhrnná plodnost v letech 1950-2014

Obrázek 3 Průměrný věk žen při narození 1. dítěte v letech 1950-2014

Tabulka 1 Životní hodnoty studentů Univerzity Pardubice

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce se věnuje postojům studentů Univerzity Pardubice k manželství. Po pečlivém uvážení a konzultaci s vedoucí mé práce jsem se rozhodla připojit ke stěžejnímu tématu – manželství, i rodinu. Domnívám se, že mezi manželstvím a rodinou je velice blízký vztah. Manželství považuji za stabilní základ pro rodinu. Toto téma mne zaujalo zejména proto, že se jedná o aktuální a hojně diskutovanou problematiku. Postmoderní společnost s sebou totiž přináší řadu změn demografických ukazatelů, mezi něž patří například pokles porodnosti, stárnutí populace, větší počet nesezdaných soužití, zvyšující se průměrný věk prvorodiček apod. Jak již vyplývá z textu, tyto trendy narušují primárně instituci manželství a rodiny. Zajímají mne stanoviska mých vrstevníků, respektive studentů Univerzity Pardubice, k této problematice, stejně jako mne zajímají jejich důvody případného odkladu vstupu do manželství a založení rodiny. A právě proto jsem si zvolila toto téma pro bakalářskou práci.

Práce je rozdělena na dvě části a to na teoretickou a výzkumnou. V teoretické části jsem využila metodu analýzy dostupné odborné literatury. Zaměřila jsem se především na vymezení pojmů rodina a manželství. Nastínila jsem zde i alternativní způsoby partnerství v současnosti. Těžko opomenutelnou kapitolou teoretické části je definice pojmu postoj. Podstatný segment věnuji také aspektům postmoderní společnosti, které ovlivňují vstup mladých lidí do manželství a založení rodiny.

Praktická část si klade za úkol zjistit samotné postoje studentů k manželství a rodičovství. Konkrétněji jaké jsou jejich životní plány, jaké místo zaujímá manželství a rodičovství v jejich hodnotovém žebříčku nebo co ovlivňuje jejich postoje k této sféře. Cílem je zjistit, zda plánují mít děti, případně kdy a v jakém počtu, dále pak zda plánují vstoupit do manželství, popřípadě kdy. Sběr dat kvantitativního výzkumu proběhne formou dotazníkového šetření.

Cílem této bakalářské práce je tedy pojednat o aktuální problematice manželství a rodičovství, a prozkoumat faktory ovlivňující postoje studentů k manželství a založení rodiny.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Rodina

První kapitola bakalářské práce pojednává o rodině, jež tvoří základní útvar lidské společnosti již od nepaměti. Rodina ve většině případů doprovází jedince po jeho životní cestě. Má nezastupitelný význam nejenom pro dítě, ale i pro dospělého člověka. Nelze ji plně nahradit jinými organizacemi či institucemi.

1.1 Vymezení pojmu rodina

Existuje velké množství výkladů a definic pojmu rodina. Jedná se o velice široké a stále aktuální téma, na něž je možné nahlížet z mnoha úhlů pohledu (ať už z hlediska funkce rodiny, jejích členů, vnitřních procesů apod.). Zabývají se jím různé vědní obory po celém světě, například sociologie, psychologie, demografie, pedagogika a jiné. Z velice známých odborníků na toto téma bych zde zmínila kapacity jako například: I. Plaňava, I. Možný, O. Matoušek, A. Giddens, B. Kraus, I. Sobotková apod. Následující definice, které zde pro vymezení pojmu zmíním, determinují rodinu odlišným způsobem, ale v zásadních záležitostech docházejí ke stejným závěrům.

Matoušek charakterizuje rodinu jako základní jednotku každé lidské společnosti, jejímž hlavním úkolem je péče o své děti. Mimo jiné plní funkci socializačního činitele, napomáhá dítěti orientovat se ve světě a stát se společensky kompetentní osobností. Rodina však není klíčovým prostředím pouze pro děti, ale i pro dospělého člověka. Poskytuje svým členům zázemí, pocit bezpečí, jistoty a emoční stability. Podstatným znakem rodiny je také společné bydlení – domov (2003: 9-11).

Další, kdo se hojně zabývá oblastí rodiny, je psycholog Plaňava. Jeho vymezení rodiny zní: „Rodinu lze z hlediska jejího fungování pojmut jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“ (2000: 73).

Giddens zase ve své publikaci definuje rodinu jako „skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí. Příbuzenství je vztah mezi jedinci, jenž vzniká buďto sňatkem, anebo pokrevními vazbami v otcovské či mateřské linii.“ (1997: 156).

Ze sociologického slovníku se můžeme dozvědět, že rodina je „*forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti*“ (Jandourek 2001: 206).

Pokud budeme na rodinu pohlížet z genderového hlediska, tak je rodina strukturována a hierarchicky uspořádána právě na základě jednotlivých „pohlaví“. Sama rodina nerovnosti vytváří, a navíc posiluje. Ať už máme na mysli nerovnost partnerskou či nerovnost mezi sourozenci – například rozdíly ve výchově chlapců a ve výchově dívek (Maříková (ed) a kol. 2000: 10).

Co se týče právní úpravy rodiny v České republice, právní řád neupravuje samotnou definici rodiny, jako je tomu například u manželství. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. byl nahrazen občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb., v jehož druhé části se nachází rodinné právo (§655- §975) zabývající se například příbuzenstvím nebo manželstvím. Legislativní úpravě manželství se věnuje v druhé podkapitole oddílu manželství (viz. strana 17).

Důležité je si uvědomit fakt, že pro každého jedince má rodina jinou hodnotu. A proto se také liší subjektivní očekávání člověka od rodiny, které se nemusí ve všech bodech shodovat s obecnými stanovisky.

1.2 Funkce rodiny

Z první podkapitoly práce vyplývá, že existuje spousta definic rodiny, stejně jako existuje mnoho odborných článků o správném fungování rodiny. Samozřejmě každý jedinec má rodinu na různé pozici ve svém hodnotovém žebříčku a tudíž má i jiná očekávání od rodiny. I když je v současné době rodina v některých funkcích relativizována, má pro dítě i dospělého jedince nezastupitelný význam. Předmětem základních funkcí rodiny se zabývá například Blahoslav Kraus, jehož publikace *Základy sociální pedagogiky* mi napomohla k sepsání této podkapitoly.

Kraus (2008: 81-83) rozlišuje celkem 7 základních funkcí rodiny. První z nich je biologicko-reprodukční funkce. Ta v sobě skrývá dvě složky, jež stojí tak blízko a přitom tak daleko od sebe. Na jedné straně jde o uspokojování pohlavního pudu. V minulosti tato stránka manželství nebyla brána v potaz, cílem bylo pouze zplození potomků. Dnes se však jedná o zcela přirozený proces a partneři se mohou svobodně rozhodnout, zda dojde k reprodukci či nikoliv. Na druhé straně je však rozmnožování velice důležitou funkcí nejenom pro samotné jedince, ale také pro společnost. V jejím zájmu je totiž především stabilní reprodukce obyvatelstva, což je v dnešní době populační problém. Ve většině vyspělých zemí platí

věková pyramida regresivního typu, ze které jasně vyplývá fakt, že se snižuje porodnost a populace stárne. Tento jev je zapříčiněn postmoderní společností přinášející s sebou například změnu hodnotového žebříčku, individualismus, kariérismus, emancipaci žen apod. Těmto aspektům se dále věnuji v kapitole č. 4.

Druhou základní funkcí rodiny je sociálně-ekonomická funkce související s ekonomickým systémem společnosti. Členové rodiny vykonávají určité zaměstnání, pobírají platové ohodnocení a zároveň se v roli spotřebitele zapojují do trhu. Důsledkem nefunkčnosti této stránky rodiny bývá například nezaměstnanost.

Další je ochranná neboli zaopatřovací, pečovatelská funkce. V tomto smyslu se klade důraz především na zajišťování základních životních potřeb jako je jídlo, pití, zdravotní a hygienické potřeby apod. Tato péče však není určena pouze pro děti, ale pro všechny členy rodiny (starší generace, nezaměstnané osoby apod.). Dříve tuto funkci rodiny na sebe velice často přebíral stát, dnes je toto zaopatření očekáváno spíše od rodiny. Rodina poskytuje kromě materiální ochrany i psychickou podporu, například pocit bezpečí, zázemí a domova.

Následující posláním rodiny je socializačně-výchovné. Rodina je pro dítě primárním nositelem socializace. Tato raná socializace je pro jedince nejdůležitější. Poskytuje totiž dítěti základy norem a hodnot dané společností, pomáhá mu s osvojením žádoucího chování. Seznamuje ho s kulturními vzorci, ať už se jedná o tradice, zvyky, mravy, tabu apod. Učí tak dítě orientovat se ve světě a připravuje ho na vstup do života, se všemi jeho překážkami.

Rodina by také měla dbát na společně strávený volný čas. Jedná se o aktivity oceněné zejména dětmi, ale týkají se všech členů rodiny. Cílem je především upevňovat mezi sebou dobré vztahy, odpočinout si a načerpat síly do zaměstnání či do školy. Jde o propojení rekreace, relaxace a zábavy v kruhu rodinném.

Poslední, avšak neméně podstatnou, ba naopak nejvíce zranitelnou a citlivou funkcí rodiny je emocionální funkce. Každý člen by měl právě v rodině najít citové zázemí a stabilitu, porozumění, podporu, pocit jistoty apod. Rodina by nám měla poskytnout útočiště před všemi problémy reality. Je to místo, kde může jedinec odhodit pomyslnou společenskou masku a být jednoduše sám sebou. Místo, kam se kdykoliv může vrátit a bude přivítán s otevřenou náručí.

1.3 Rodina v historickém kontextu

Rodina je relativním útvarem lidské společnosti, který procházel v historickém kontextu řadou změn. Pro pochopení pojetí dnešní moderní rodiny je důležité poohlédnout se za významnými milníky v dějinách společnosti, které tuto instituci formovaly.

Počátek rodinného společenství se nachází již v době kamenné, kdy lidé žili v klanech, tedy v menších skupinkách. Často byli pokrevně spjati a otec dítěte nebyl jednoznačný. Živili se převážně lovem a sběračstvím. V tomto období se za důležitý mezník považuje neolitická revoluce v 8 st. př. n. l., kdy skončila doba ledová, tudíž se vytvořilo příznivé klima pro zemědělství. Lidé se tedy usadili, začali pěstovat na polích a domestikovat zvířata. Muži postupně získávali vedoucí postavení ve společnosti (Matoušek 2003: 23-25).

V období starověkého Řecka a Říma byli do rodiny začleněni nejenom pokrevní příbuzní, ale také všichni pracující pod jednou střechou, tedy například i otroci nebo služebnictvo (Možný 1990: 18). Základní organizační jednotkou byl rod, jehož vůdcem byl král. Rodina byla patriarchální, avšak v předklasické (homérské) době měly ženy určitou volnost, ty majetnější dokonce vystupovaly na vysokých postech. V klasické řecké společnosti byli muži do sňatku nuceni, nicméně se s ženou mohli rozvést z důvodu její nevěry nebo neplodnosti. V opačném případě se však ženě bylo zakázáno rozvést se se svým manželem. Pro římskou společnost byl zásadní rok 450 př. n. l., kdy byl vydán právní kodex *Dvanáct desek* prohlašující rodinu za základní jednotku společnosti. V této době je rodině přikládán velký význam. Římané mimo jiné rozlišovali sňatek přísný, kdy byla nevěsta svěřena do rukou ženicha, a sňatek volný, kdy byla naopak ponechána otcí včetně majetkových práv (Matoušek 2003: 25-27).

Rodina ve středověku byla pro člověka životně důležitou institucí, bez které by na ulici nepřežil. Často byla rodina rozrostlá, vícegenerační. Středověká společnost byla zprvu agrární, později stavovská, tudíž pro každého platil jiný životní styl a jiná práva. Vedoucí postavení zde měli muži. Například pro Slovy byla typická polygamie, někteří z nich měli i stovky žen a konkubín. Od zhruba 11. století byla oblast rodiny a manželství regulována křesťanstvím, které začalo bojovat proti mnohoženství, cizoložství a potratům. Cílem manželství je dle církve plazení dětí (Matoušek 2003: 29-31).

Období novověku s sebou přináší celou řadu změn. Došlo ke kritice odkládání dětí do nalezinců a posílání dětí do učení k cizím lidem. Mimo to se vyslovil požadavek snížení počtu dětí v rodině. Významným procesem této doby byla hnutí za zrovnoprávnění občanských práv žen, která se začala formovat již v době renesance a roku 1789 vyvrcholila vznikem feminismu. Od této chvíle se patriarchát začal rozpadat. Po první světové válce získaly ženy některých zemí volební právo. Novověká společnost se stává nejprve industriální, tudíž přesměrovává pracovní místo z rodiny do továren. Muž přestává být jediným živitelem rodiny (Matoušek 2003: 32-33).

Později se v novověku z industriální společnosti stává moderní. Rodina se zmenšuje, nejčastěji pak na nukleární typ se dvěma dětmi. O sňatku již nerozhodují rodiče snoubenců či majetek nebo věno, nýbrž vzájemné sympatie partnerů. Rodina plní především svou výchovnou funkci, stává se prvním socializačním činitelem dítěte (Matoušek 2003: 34).

Dnešní postmoderní společnost s sebou přináší krizi stability rodiny. Tomu se však již věnuje následující podkapitola.

1.4 Současná rodina v České republice

Z předchozí kapitoly vyplývá, že se rodina v historickém kontextu neustále vyvíjí, mění svou podobu a i její členové mění své chování. Řadou změn prošlo rodinné chování v České republice zejména po roce 1989. Svržení komunistického režimu je totiž považováno za významný mezník, který otevřel dveře novým příležitostem (Chaloupková 2010: 45). V souvislosti s rodinou hovoříme zejména o změnách, jako je velikost rodiny, její fungování či vztahy v rodině. Řada odborníků na toto téma dokonce vypracovala charakteristiky současné rodiny v České republice, kupříkladu Lenka Šulová nebo Blahoslav Kraus. Většina publikací zabývajících se vlastnostmi soudobé rodiny zdůrazňuje i oslabení manželství (například pokles sňatečnosti a porodnosti, zvýšení rozvodovosti, rozšíření trendu kohabitanace či singles apod.), což je mimo jiné jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla ve své práci věnovat nejenom manželství, ale i rodině. Jmenovala bych zde základní znaky vystihující aktuální podobu rodiny a plynule tak navázala na další kapitolu pojednávající o důležitém pojmu této práce – manželství. Níže zmíněné rysy současné rodiny se ve velké míře odrážejí také ve výzkumné části této práce.

Prvním rysem současné rodiny je to, že se zmenšuje (Kraus 2008: 84). Respektive nejčastěji se setkáme s nukleárním typem rodiny, který je tvořen rodiči a jejich dětmi. Velmi často se ve společnosti objevují i jednočlenné domácnosti nebo ženy samoživitelky apod. V minulosti bylo obvyklé mít i deset dětí, zatímco dnes zhruba 70% Čechů považuje dvě děti za ideální počet. Jen nepatrný podíl (1%) považuje čtyři a více dětí za vhodné (Hamplová 2000: 90). Můžeme se jen domnívat, zda za tím stojí zkvalitnění a snadná dostupnost antikoncepce, změna hodnotového žebříčku, pracovní příležitosti aj.

Typická je pro rodinu také vnitřní demokratizace, ať už ve vztahu rodičů navzájem či ve vztahu rodičů a dětí (Kraus 2008: 83-84). Co se týče partnerství, role muže a ženy se prolínají i v domácnosti. Tuto změnu vnímají ženy samozřejmě spíše pozitivně, jako rovnoprávnost. Ale má to i své negativum a to v podobě zvládnání dvou rolí zároveň – role profesní a role mateřské. Žena musí ve většině případů zvládat pracovní povinnosti, správný

chod domácnosti a výchovu dětí. Na dvou posledních činnostech by se měli partneři v ideálním případě podílet stejnou měrou, případně doplňovat, záleží jen na nich, protože tyto sociální role a jejich povinnosti nejsou striktně dány. Ve vztahu rodičů a dětí převládá partnerský typ výchovy. Většinou se jedná o propojení autority s přátelstvím, kde však nechybí určitá pravidla. Děti se určitým způsobem také zapojují do rodinných záležitostí (Kraus 2008: 84).

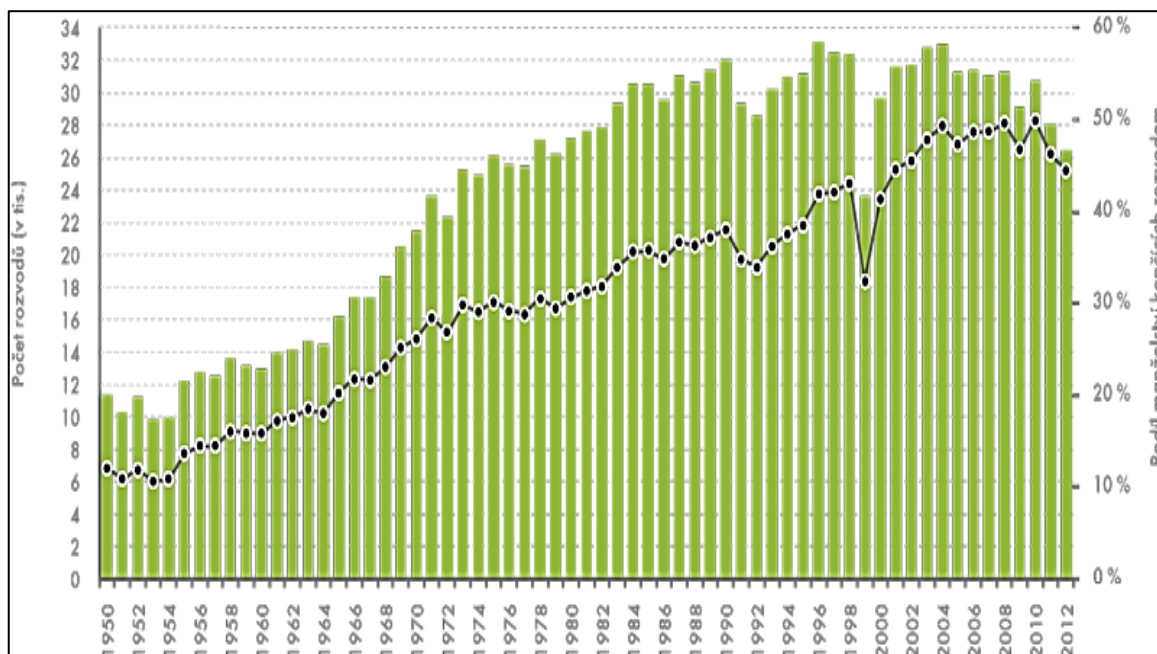
Kraus (2008:84) uvádí jako další znak dnešní rodiny izolovanost od vnějšího okolí. Většinou je tento jev započat odděleným bydlením jednotlivých generací. Poté si rodina začne držet odstup od sousedů. Členové však mohou hledat útočiště v rodině i před dnešní společností plně medializovaných a technických vymožeností. Samozřejmě nelze dosáhnout stoprocentní izolace od dnešní doby, jelikož na nás určitým způsobem působí i v televizi, z rádií, na internetu, v novinách apod. Je možné tento vliv pouze minimalizovat, čemuž může rodina dobře posloužit. Avšak izolovanost s sebou přináší i citlivější prostředí uvnitř rodiny, což může způsobit její nestabilitu.

Dalším charakteristickým rysem rodiny je dezintegrace, což považuji za jeden z největších problémů rodiny v přítomnosti. Ve většině případů se totiž členové rodiny nescházejí a netráví spolu volný čas, prakticky spolu nekomunikují a nesdělují si své denní zážitky či starosti. Často si jednoduše splní své povinnosti a poté si jdou po svém. Žijí spíše vedle sebe, nikoliv spolu. Výsledkem takového (ne)fungování rodiny vede k atomizaci rodiny. (Kraus 2008: 84-85). S dezintegrací souvisí i skutečnost, že výchovné činnosti za rodinu velice často přebírá škola, čímž se sama rodina okrádá o proces sdružování svých členů.

Dalším znakem soudobé rodiny je pokles sňatečnosti. Vstup do manželství je v současné době mladými lidmi odkládán do vyššího věku, konkrétněji v průměru 30 let věku. V roce 2003 bylo dokonce uzavřeno historicky nejméně sňatků, necelých 49 tisíc (Národní zpráva o rodině 2004: 23). Manželství je velice často nahrazeno nesezdaným soužitím neboli manželstvím na zkoušku, kdy se partneři navzájem poznávají ve všech osobních sférách (sex, bydlení apod.).

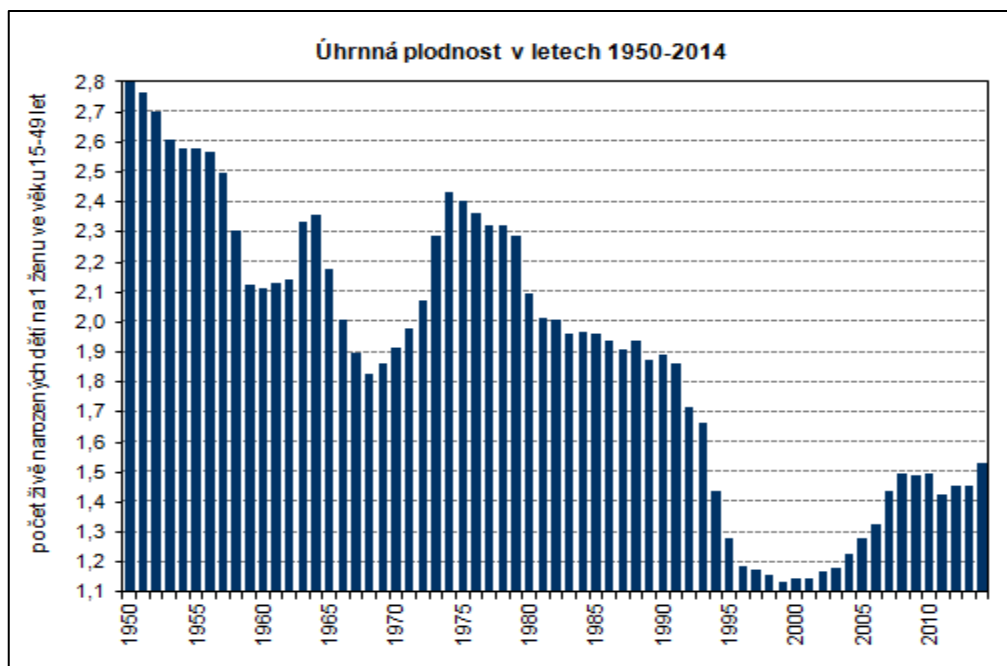
Velice rozšířeným fenoménem rodiny je rozvodovost, která v poslední době stále stoupá a má velký vliv na (dys)funkčnost rodiny. Jen pro představu, v roce 2010 bylo zaznamenáno historické maximum rozvodovosti 50%, kdy každé druhé manželství skončilo rozvodem. V roce 2012 došlo ke snížení rozvodovosti na 44% (zhruba 26,4 tisíc rozvodů), avšak o rok později demografové zaznamenali nárůst rozvodovosti o dalších 5 % (Kačerová 2014) – viz obrázek 1. Tímto podílem se Česká republika řadí vedle Velké Británie,

skandinávských zemí nebo Švýcarska k zemím s nejčastěji se rozpadajícím manželstvím. Díky zvyšující se rozvodovosti a klesajícímu počtu sňatků podléhá manželství v současné době krizi. Mezi hlavní příčiny rozvratu manželství patří zejména rozdílnost zájmů či povah, případně nevěra. Následkem rozvodu vzniká neúplná rodina, jež má samozřejmě vliv na vývoj a výchovu dítěte, které jde ve většině případů do péče matky (Šulová 2011: 106).

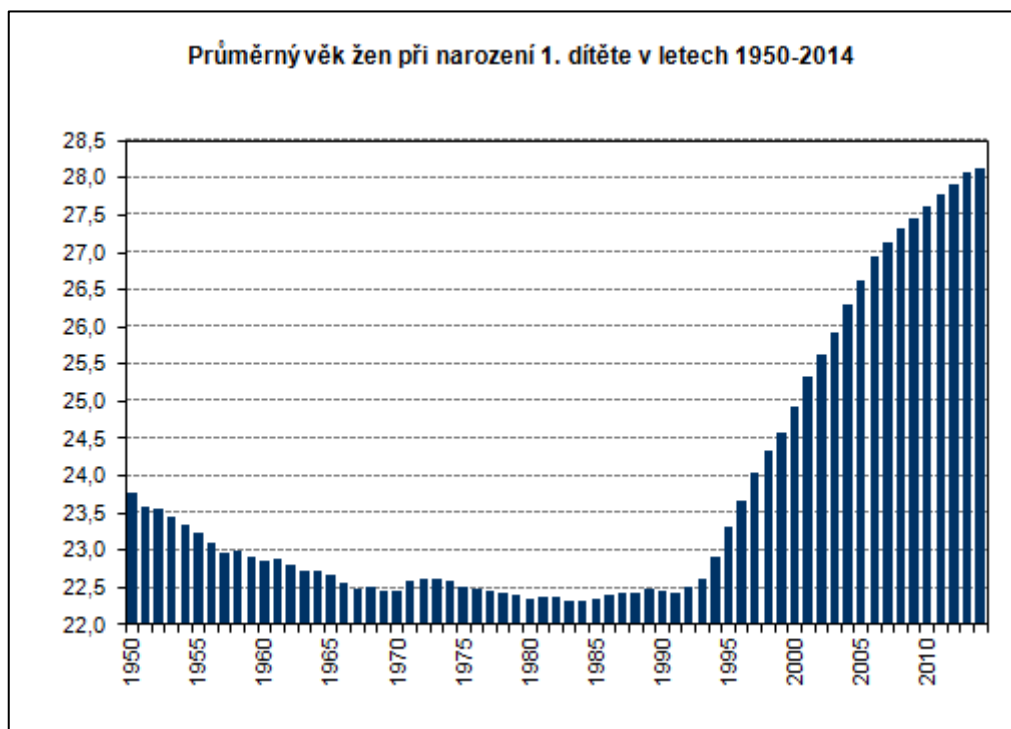
Obrázek 1 Počet rozvodů (Kačerová 2014)

Hojně se vyskytujícím znakem soudobé rodiny je i odklad rodičovství a s ním související pokles porodnosti (viz. obrázek 2).

Obrázek 2 Úhrnná plodnost v letech 1950-2014 (Český statistický úřad 2014)

Zvyšuje se průměrný věk prvorodiček na 27-28 let (Český statistický úřad 2014) – viz obrázek 3. Mladá generace prodlužuje svůj bezdětný stav nejčastěji zřejmě kvůli budování profesní kariéry, individualismu a seberealizaci, ekonomické situaci apod. Někteří lidé to mohou považovat za svůj životní styl, dítě do budoucna neplánují a jsou spokojeni. Dozajista má na této stránce věci vliv i rozšíření antikoncepce, díky čemuž se mohou jedinci sami rozhodnout, kdy nastane ten správný čas stát se rodičem.

Obrázek 3 Průměrný věk žen při narození 1. dítěte v letech 1950-2014 (Český statistický úřad 2014)

Poslední, pozitivně hodnocený znak moderní rodiny, který zde zmíním, je snížení počtu interrupcí. Pro představu, z počtu 109 tisíc v roce 1990 klesla na 31 tisíc pro rok 2002 (Národní zpráva o rodině 2004: 33). Velký vliv na tom nesporně mají opět antikoncepční prostředky. Jsem přesvědčena, že na tuto stránku rodiny měla vliv i osvěta, sexuální výchova a dostatečná informovanost. Mladí lidé si zřejmě uvědomují možné nežádoucí důsledky interrupce (př. neplodnost), vážnost a odpovědnost rodičovství, případně následky nechráněné sexuální aktivity.

2 Instituce manželství

Instituce manželství prošla během vývoje lidstva a společnosti mnohými změnami. Lidé přisuzovali manželství v různé době různý význam, přikládali mu určitou hodnotu. Bylo uzavíráno z nejrůznějších důvodů, ať už z náboženských, ekonomických, reprodukčních, společenských, či na základě citů a sympatií.

I když se může zdát, že je v dnešní době manželství ohroženo jinými alternativami partnerského soužití (např. kohabitanace nebo singles), stále je velice žádané. Vede se o něm řada diskuzí a stává se předmětem empirických výzkumů. Jedná se stále o velmi aktuální téma k zamyšlení.

2.1 Vymezení pojmu manželství

Jednu z definic manželství nabízí Anthony Giddens (1999: 156) „*Manželství můžeme definovat jako sociálně akceptovatelný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci. Sňatkem dvou partnerů se stávají příbuznými nejen oni sami, ale i jejich rodiče, sourozenci a další pokrevní příbuzní každého z nich.*“ V manželství je též patrná patrilinearita, kdy manželka i děti získají příjmení po muži/otci. Novomanželský pár se také často stěhuje do úplně nové domácnosti, kde buduje svůj domov (tzv. neolokalita). (tamtéž 1999: 160)

Sociologický slovník nabízí primární definici, jež manželství vymezuje jako „*právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu*“ (Jandourek 2001: 148).

Existuje celá řada definic pojmu manželství, které se však v zásadních záležitostech shodují. Obecně se jedná o vztah dvou dospělých lidí uzavřený sňatkem. V západní společnosti se jedná o monogamní manželství. Je možný též zánik manželství a to rozvodem, který je velice častým jevem dnešní společnosti.

2.2 Legislativa manželství

V České republice nabyt 1. ledna 2014 účinnosti Nový občanský zákoník, který v oblasti rodinného práva mimo jiné upravuje manželství včetně jeho vzniku, povinností a práv manželů a jeho zániku. Konkrétněji se této sféře věnují především paragrafy §655 - §750. Manželství je zde chápáno jako „*trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“ (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.: §655). Co se týče trvalého společenství dvou osob stejného pohlaví, jedná se o registrované partnerství a upravuje ho

zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství, stojí tedy zcela mimo Nový občanský zákoník.

Mezi základní zásady manželství v České republice patří například fakt, že se jedná o zcela dobrovolné soužití dvou osob opačného pohlaví. Je založeno zákonem stanoveným způsobem, tj. sňatkem. Snoubenci si mohou vybrat mezi sňatkem občanským nebo církevním. Do manželství nemůže vstoupit nezletilá osoba. Soud však může ve výjimečných případech jedinci staršímu šestnácti let povolit uzavření manželství. Samozřejmě také nelze uzavřít manželství, pokud jedinec již setrvává v jiném manželství či registrovaném partnerství. Respektive naše zákony nepřipouštějí polygamií. Totéž platí u osob s omezenou svéprávností, u příbuzných osob, poručenství či pěstounství (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.:§656 - §676).

Český právní řád bere v potaz i možnost zániku manželství, přičemž Nový občanský zákoník upravuje pouze zánik rozvodem, respektive již neupravuje zánik manželství smrtí nebo prohlášením za mrtvého jednoho z manželů. (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.:§755). Důvodem je skutečnost, že se smrt považuje za přirozený zánik manželství, nemusí být výslovně stanoven. Co se týče rozvodu, jedná se o velice rozšířený jev dnešní doby a značí vyšší nestabilitu současných manželství. Přičemž po řadu století bylo manželství považováno za nedotknutelné, rozvod byl spíše výjimkou a k jeho odsouhlasení byly zapotřebí vážné, faktické důvody (př. násilí, nevěra apod.). O historii rozvodu pojednává například Petr Fučík ve své monografii z roku 2013. Domnívá se například, že legální zrušení manželského svazku bylo v historii silně ovlivněno vzestupem křesťanství, kdy byl rozpad manželství pouze krajním řešením. V takovém případě byl možný rozvod nebo rozluka. V rámci rozvodu „od stolu a lože“ mohl člověk obvinit svého partnera z rozvratu manželství, například z důvodu cizoložství, alkoholismu, hrubého zacházení apod., avšak tato forma rozpadu manželství neumožňovala uzavřít další sňatek. Rozluka byla obdobou dnešního rozvodu. Jednalo se nejčastěji o anulaci sňatku z důvodu příbuzenství mezi manželi, popřípadě impotence, avšak člověk rozlukou neztratil možnost uzavřít další sňatek. Možnost rozvodu po vzájemné dohodě manželů se v České republice objevuje až ve 20. století. Základ pro dnešní podobu rozpadu manželství stanovil především zákon o rodině z roku 1963. V současné době je rozvod zcela běžnou záležitostí, o které však v České republice vždy rozhoduje soud a to v zájmu dítěte/děti zúčastněných stran (Fučík 2013:25-26).

2.3 Alternativní podoby partnerství

V dnešní době je manželství stále hojně využívanou formou soužití, ale velkému zájmu se těší také například kohabitace nebo singles. Současnost s sebou přináší taktéž mnohem větší toleranci vůči homosexuálnímu partnerství.

2.3.1 Nesezdané soužití

Nesezdané soužití neboli kohabitace znamená, že spolu dva jedinci opačného pohlaví žijí ve svazku podobném manželství, mají spolu intimní sexuální vztahy, společně bydlí a společně hospodaří, avšak nejsou oficiálně sezdáni (Rabušic 2001: 193). Partneři navzájem poznávají své vlastnosti, schopnost, dovednosti. Tráví spolu svůj volný čas. Mnohdy se tomuto partnerství přezdívá „manželství na zkoušku“. Nejčastěji se jedná o formu soužití mladé generace, obvykle z řad studentů. Představuje pomyslný mezník mezi randěním a samotným manželstvím, kterému v dnešní době úspěšně konkuruje. Počet nesezdaných soužití se totiž z hodnoty zhruba 122 tisíc v roce 2001 zvýšil na téměř 240 tisíc v roce 2011 (Český statistický úřad 2014).

Snižování důležitosti manželství v dnešní společnosti má řadu důvodů. Vstup do dospělosti, osamostatnění se od rodiny mladí lidé stále odkládají. Nespěchají do manželství a rodičovství, jako tomu bylo dříve. Mnohem více času stráví vzděláváním, hledáním zaměstnání, cestováním, rozvíjením vlastní osobnosti apod. Nesezdané soužití nabízí partnerům poznat, zda se k sobě hodí a budou schopni společně zplodit a vychovat děti, poté spokojeně zestárnout. Mohou si tak nezávazně navzájem vyzkoušet kompatibilitu s manželským životem. Na atraktivitě této formy soužití přidává i určitá osobní nezávislost, jelikož nepředstavuje formální, legitimní svazek jako je manželství.

Je jen otázkou, zda lidé tento způsob života preferují pouze na přechodnou dobu, nebo je to jejich celoživotní strategie. Průzkum Simony Vymětalové zjistil, že zhruba 84% respondentů, jimiž byla mladá generace (18-29 let), považuje kohabitaci za předstupeň manželství a se svým současným partnerem plánují v budoucnu uzavřít sňatek (2000: 128).

Ráda bych zde zmínila i takovou formu soužití, která je velice podobná kohabitaci a zároveň je hojně rozšířená mezi mými vrstevníky. Existuje ještě podobné nesezdané soužití, které se v moderní době objevuje stále častěji. Jedná se o tzv. „Living apart together“ (LAT), tedy „oddělené soužití“ (Rabušic 2001). Jedná se o formu soužití muže a ženy, ve které si oba zachovávají vlastní domácnost. Partneři spolu tedy nebydlí, pouze vždy jeden na krátkou dobu přebývá u druhého a naopak. Přesto se označují za stabilní pár, pouze se svým osobním prostorem.

2.3.2 Registrované partnerství

V souvislosti s tématikou rodiny a manželství nemohu nezmínit i možnost tzv. homoparentální rodiny. Jedná se o rodičovství homosexuálních osob, respektive osob stejného pohlaví. Homosexuální pár spolu může žít v České republice samozřejmě neformálně, ale od roku 2006 i formálně, tedy v registrovaném partnerství. Zákon o registrovaném partnerství nabyl účinnosti 1. července roku 2006 a homosexuálům zaručuje omezená práva ve srovnání s manželstvím (heterosexuálního páru), což je v dnešní době hojně diskutované téma. Například nedochází mezi partnery ke společnému jmění, dále omezuje jejich dědická práva ve srovnání s manžely, zaniká nárok na vdovský či vdovecký důchod apod. Uzavřením registrovaného partnerství jsou homosexuálové také znevýhodňováni v oblasti rodičovského práva. Zákony České republiky neumožňují umělá oplodnění lesbickým ženám, společnou i individuální adopci registrovanými partnery ani adopci dítěte partnera (Zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství). Manželské (heterosexuální) páry jsou zvýhodňovány v oblasti biologické reprodukce vůči homosexuálním párům, což je nejčastěji zdůvodněno jako jednání v zájmu dítěte. Pakliže totiž bude vyrůstat v homoparentální rodině, může se stát terčem výsměchu a šikany ze strany ostatních dětí. Může mu také chybět vzor jiného pohlaví ve stejnopohlavní domácnosti, dítě nebude mít možnost poznat, jakou roli zaujímá otec a jakou matka.

Dle mého názoru lidé vstupují do manželství (a registrovaného partnerství) za účelem dosažení partnerské stability, pospolitosti, jistoty a oficiálního statusu rodiny, kterou zřejmě plánují založit. V České republice může dítě adoptovat muž či žena bez ohledu na sexuální orientaci, jedná se o individuální adopci. Tato možnost je však pro homosexuální páry vyloučena, pokud vstoupí do registrovaného partnerství. Občanský zákoník schvaluje společné osvojení dítěte pouze manželskými (heterosexuálními) páry. Pojem manželé ve smyslu komentovaného ustanovení zahrnuje pouze a výlučně muže a ženu, kteří vstoupili do manželství. Takže společná adopce je vyhrazena pouze manželům (Beňová a kol. 2007: 32). Je jen otázkou, zda jsou zákony české republiky v této oblasti příčinou odmítnutí uzavření sňatku ze strany homosexuálů. Domnívám se však, že by dětem v rámci jejich řádné výchovy a socializace bylo lépe v homoparentální rodině než v dětských domovech či ústavní péči.

2.3.3 Singles

Obecně se pod pojmem singles chápe životní styl lidí žijících dlouhodobě bez stálého partnera. Takový vztah je založen na čistě sexuální, přátelské či kombinované bázi. Ve většině případů se nejedná o podklad partnerského vztahu. Jedná se o fenomén současné doby. Můžeme jen diskutovat, co člověka vede k takovému statusu. Zda je tou příčinou pracovní vyčerpání, osobnostní vlastnosti (např. emoční oploštělost), neschopnost najít si partnera nebo jedinci jednoduše takový životní styl vyhovuje.

V této oblasti se mimo jiné rozlišuje, zda se jedná ze strany jedince o plánovaný či neplánovaný, dlouhodobý nebo dočasný stav. Tuto typologii vytvořil Stein roku 1981. Dělí singles jedince do čtyř základních kategorií. Za prvé se jedná o dobrovolné a dočasné singles, kteří do svých životních plánů zahrnují i manželství a rodičovství, ale zároveň si užívají momentální svobodu a partnera nehledají. Jedná se o častý jev u studentů VŠ. Druhou skupinu tvoří dobrovolní stabilní singles. Ti jsou se svým svobodným stavem spokojeni a prozatím na tom neplánují nic měnit. Třetí druh singles jsou podle Steina tzv. nedobrovolní dočasní, kteří nejsou v současné situaci ze své vůle. Mají aktivní zájem uzavřít sňatek, ale zatím nenašli vhodného partnera. Poslední třídou jsou tzv. nedobrovolní stabilní singles, mezi něž patří nejčastěji starší lidé po rozvodu nebo úmrtí partnera. Tito lidé se již sžili se svým stavem a neplánují na něm nic měnit (Tomášek 2003: 226-227).

3 Postoje

Tato práce zkoumá postoje studentů Univerzity Pardubice k manželství a založení rodiny, a proto považují za důležité věnovat jednu z kapitol právě problematice postojů. Setkáváme se s nimi v každodenním životě, jelikož jsou součástí osobnosti člověka, ovlivňují jeho chování ve vztahu k určitému jevu.

3.1 Definice pojmu postoj

Pojem postoj se v Evropě vyskytuje již od začátku 18. století, nejprve v malířském žargonu pro znázornění pózujícího těla při jeho výtvarném zpracování, později i v dramatickém umění (Výrost, Slaměnik 2008: 127). Poté se této oblasti začali věnovat psychologové jako například: L. Festinger, W. I. Thomas, F. Znaniecki, G. W. Allport, R. T. LaPiere, A. W. Wicker apod. V souvislosti s popularitou postojů v exaktních vědách existuje v dnešní době celá řada definic tohoto pojmu. Například do sociálních věd tento termín poprvé zavedli roku 1918 W. I. Thomas a F. Znaniecki ve své práci *Polský rolník v Evropě a Americe*, kde mimo jiné přirovnávají sociální psychologii k vědeckému studiu postojů. Autoři definovali postoje jako „*individuální mentální procesy, determinující odpověď jedince v sociální realitě, která ho obklopuje*“ (Výrost, Slaměnik 2008: 128). Další definice, která se uplatnila, je od G. W. Allporta a říká: „*Postoj je mentální a nervový stav pohotovosti, organizovaný zkušeností, vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci.*“ (cit. dle Nakonečný 2009: 239). Podle Velkého sociologického slovníku (1996: 812) je pojem postoj vymezen jako „*relativně ustálený sklon jedince chovat se v určité situaci určitým způsobem, případně reagovat pozitivně nebo negativně na podněty s takovou situací spjaté*“ (1996: 812).

Předchozí odstavec zcela jasně potvrzuje existenci velkého množství definic pojmu postoj, přičemž každá z nich vymezuje pojem lehce rozdílným způsobem. Obecně lze říci, že se jedná o předpřipravenost k nějakému chování. Je to náš způsob, jakým si kategorizujeme získané informace. Postoje nejsou neutrální, vyjadřují náš hodnotící vztah k sociálním objektům. Důležité je také zdůraznit fakt, že postoje se vždy vztahují právě k nějakému objektu, ať už se jedná o předmět, osobu, událost či myšlenku. Většinu postojů získáváme v průběhu našeho života a to díky vlastní zkušenosti s objekty nebo zprostředkovaně, sociálním učením. Nejprve v rámci primární socializace v rodině nebo ve škole, později v průběhu vzájemného působení dalších osob. V první řadě se učíme, co je dobré a co je špatné pro společnost, v další rovině co máme rádi a co se nám nelíbí na základě osobní zkušenosti. Orientace pomocí postojů umožňuje zjednodušené hodnocení reality, odlišení

žádoucího od nežádoucího, usnadňuje volbu vhodného a eliminaci nevhodného jednání k objektu (Výrost, Slaměnik 2008: 127).

3.2 Vnitřní skladba postoje

Každý postoj sestává ze tří komponentů – kognitivní, emotivní a konativní. První zmíněná - kognitivní (poznávací) rovina se týká toho, co jedinec o objektu svého postoje ví. Emotivní (afektivní) rovina zahrnuje to, co člověk k objektu postoje cítí, jaké emoce to v něm vyvolá (například radost, sympatie, smutek, zlobu, nenávist, odpor apod.). Na tuto složku postoje působí v dnešní době především reklamy, které chtějí ovlivnit postoje lidí ve svůj prospěch. Poslední rovina postoje je konativní neboli tzv. behaviorální predispozice, která vyjadřuje způsob chování jedince vůči danému objektu postoje (Nakonečný 2009: 247).

Jak uvádí Nakonečný (2009: 246), jedna z výše zmíněných dimenzí postoje může být dominantní, ale zpravidla jsou vyvážené. Všechny tři jsou velice důležité pro utváření postoje a jeho celkový vývoj. Složky jsou mezi sebou propojené a jejich souzvuk dělá postoj o to stabilnější a odolnější vůči vnějším vlivům (zejména pak kooperace roviny emotivní a kognitivní).

3.3 Vztah mezi postojem a chováním

Postoje jsou nedílnou součástí každodenního života. Často diskutujeme s lidmi o tom, co je správné a co nikoli. Vybíráme si především takové přátele, kteří mají podobný postoj k zásadním objektům. Více či méně usilujeme i o to, poznat postoje druhých lidí a na základě znalosti předpokládat určitý způsob jejich chování.

Ve 30. letech minulého století se však vědci začali zabývat otázkou, jaký je vlastně vztah mezi postojem k danému objektu a skutečným jednáním k tomuto objektu. Podnětem pro zkoumání tohoto vztahu se stal výzkum z roku 1934 provedený R. T. LaPierem, který společně s čínským manželským párem cestoval po USA. Navštívili celkem 251 restaurací či hotelů, kde LaPiere sledoval reakce hotelového personálu na obsloužení či ubytování čínských manželů. Až na jednu výjimku se vše neslo v přátelském duchu a pár byl obsloužen. Když však později LaPiere písemně kontaktoval tato zařízení s žádostí o ubytování manželů čínského původu, odpověděla mu zhruba polovina, přičemž 92% z nich negativně. Výzkum tedy potvrdil jasný nesoulad mezi vyjádřeným postojem a aktuálním chováním (Výrost, Slaměnik 2008: 131). Výsledky výzkumu se staly předmětem diskuzí mnoha badatelů, kteří se snažili závěry interpretovat. Jeden z výkladů se odvolává na to, že při osobní žádosti byl zřetel brán na „bílý“ doprovod čínského páru - samotný LaPiere. Dalším vysvětlením je

skutečnost, že personál odpovídající na písemný dotaz se neztotožňoval s osobami, které manželský pár v uvedených zařízeních obsluhoval (Nakonečný 2009: 241).

A. W. Wicker se nechal inspirovat výsledky R. T. LaPiera, B. Kutnera apod. a r. 1964 zanalyzoval všechny dosavadní výzkumy v oblasti vztahu mezi měřeným postojem a aktuálním chováním daného objektu. Na základě toho došel k závěru, že mezi postojem a jednáním je jen minimální či nulový vztah. Wicker tuto disharmonii přisuzuje takovými intervenujícími proměnnými, jakými jsou osobní a situační faktory. K oblasti osobních faktorů řadíme například ostatní postoje (postoj nebývá izolovaný, souvisí s ním další postoje, které mohou tvořit opozici), schopnosti verbální, intelektuální a sociální, dále soupeřivost motivů apod. Na druhé straně situační faktory zahrnují například normativní kontrolu, přítomnost jiných osob (jedinec je vystaven skupinovému tlaku), sociální normy a postuláty vyplývající z role (člověk se snaží chovat v souladu se svou sociální rolí, což však nemusí být nutně v souladu s jeho postoji), nepředvídatelné vnější vlivy (např. nemoc) apod. (Výrost, Slaměník 2008: 131-132).

Do této chvíle byla pozornost věnována především výzkumům, podle nichž mohou postoje ovlivnit lidské chování. Je však důležité si uvědomit i možnost opačnou, tedy tu, kdy lidské jednání může ovlivnit postoje. Podle Nakonečného (2009: 244) je D. G. Myers (1993) tím, kdo zavedl pojem oboustranná závislost vztahu - postoj a chování. Jedná se o vzájemnost, kdy nejen myšlení přivádí jedince k činu, ale také čin přivádí jedince k myšlení a utváření postojů. Tuto skutečnost Myers podložil třemi teoriemi – teorie sebe prezentace, disonance a sebepercepce. Podle první teorie, teorie sebe prezentace, se jedinci ve svém chování kontrolují a přizpůsobují své postoje vlastnímu jednání v domnění, že vzbudí u druhých dobrý dojem. Teorie disonance říká, že lidé jednající v neshodě se svými postoji pocítují napětí, které eliminují adaptací těchto postojů, čímž své chování ospravedlňují. Poslední zmíněnou je teorie sebepercepce, jež tvrdí, že jedinci získávají informace o svých postojích vyvozováním závěrů z vlastního chování.

Se vztahem mezi postojem a chováním souvisí i měření samotných postojů, které je velice problematické. Ptáme-li se respondentů na jejich postoje k určitému objektu (věc, člověk, situace apod.), velice často bývají jejich odpovědi zkreslené. Existují různé důvody, proč dotazovaný neodpovídá dle svého vlastního přesvědčení. Mnohdy nechce projevit svůj skutečný postoj nebo se ho bojí dát najevo, případně se snaží odpovědět podle očekávání tazatele či společnosti. Mezi nejčastější metody měření postojů patří Likertova škála, Osgoodův sémantický diferenciál, sociometrie, Bogardova škála sociální vzdálenosti apod.

(Hayes 2011: 112). Konkrétní použité metody v rámci výzkumu této práce najdete v praktické části.

4 Aspekty ovlivňující postoje mladé generace k manželství a založení rodiny

V pořadí čtvrtá kapitola práce se zabývá faktory, jež mohou určitým způsobem ovlivnit životní dráhy mladé generace a tedy i vstup do manželství a rodičovství. Dle mého názoru se jedná zejména o současnou společnost a o rodinné prostředí, ve kterém jedinec vyrůstal. Tyto činitele se mohou velkým dílem promítnout i v empirické části.

4.1 Dnešní společnost

Lidstvo a společnost prošly během historického vývoje řadou důležitých změn, jež podstatným způsobem ovlivňují i člověka. Současnost lze charakterizovat jako společnost postmoderní, vyznačující se především novými hodnotovými orientacemi a novými možnostmi. Co se týče preferenčních hodnot, jedná se zejména o individualismus, seberealizaci, demokracii a svobodu názoru, pluralitu životních stylů apod.

Postmodernita s sebou přinesla i nové informační technologie. Na jednu stranu se jedná o obrovský pokrok, který otevírá bránu lidstvu v mnoha oblastech (medicína a další vědní obory, doprava, komunikace apod.). Na druhé straně však s sebou přináší i média, internet a sociální sítě. Možná si to neuvědomujeme, ale tento pokrok narušuje naše osobní vztahy. V minulosti bylo navazování vztahů důležitým aspektem lidského života. Velká města téměř neexistovala, lidé se na vesnici/v malém městě znali. Dnes již jedinci častěji komunikují přes sociální sítě nebo emaily, nikoli tváří v tvář.

Soudobá společnost s sebou tedy přináší jak pozitiva, tak negativa. Záleží na každém z nás, jak na tuto problematiku nahlíží, jaká mám očekávání a představy o jejím fungování a samozřejmě jakým způsobem tyto „trendy“ bude podporovat. Domnívám se však, že současnost výrazným způsobem ovlivňuje životní kroky jedinců a tedy i postoje mladé generace k manželství a rodičovství. Níže se věnuji čtyřem, z mého pohledu nejvýraznějším faktorům – vzdělávání, kariérismu a emancipaci, a egocentrickému individualismu.

4.1.1 Vzdělávání

Dnešní doba mimo jiné otevírá nové možnosti vzdělávání. Mladší generace má na výběr z nejrůznějších středních škol, které již nejsou pouze státní, ale i soukromé nebo církevní. Zvyšuje se také zájem o vysokoškolské studium. Dnešní mladí lidé ve velké míře upřednostňují právě vzdělávání, které by jim mělo pomoci nalézt náležité zaměstnání. Až poté uvažují o sňatku či založení rodiny. Zajímavou změnou po roce 1989 je prodlužování doby

studia. Zhruba 50% mladých lidí končí své vzdělávání o 2-4 roky déle, než jejich rodiče. (Fialová 2000: 39-40).

Další tendencí v oblasti vzdělávání jsou neustále se zvyšující nároky na vzdělání, což považují za problém současnosti. Evropská unie totiž vydala dokument s názvem *Evropa 2020* shrnující své cíle do zmíněného roku. Národním cílem České republiky je zvýšit počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel z 26,7% na 32%, čímž by se měla rapidně snížit nezaměstnanost mladých lidí. Za dob našich rodičů bylo udělení vysokoškolského titulu považováno spíše za výjimečnou událost. Dnes se však snižují nároky univerzit a studium se tak stává přístupnější. Proto se domnívám, že například bakalářské studium již ztrácí na důležitosti, mnohem více bude na trhu práce žádaný magisterský či doktorský titul. Je jen otázkou, jaký diplom bude potřebovat další generace pro úspěšné profesní prosazení se.

4.1.2 Kariérismus a emancipace

Kariérismus je velice dominantním prvkem soudobé společnosti. Vyznačuje se zejména přílišnou snahou dosáhnout co nejvyššího profesního statusu. Charakteristická je pro něj mobilita ve smyslu od nižšího k vyššímu postu (Maříková 2000:104). Dříve byly manželství a rodičovství prvními samostatnými kroky v dospělosti. Dnes se ve většině případů mladí lidé ihned po studiu snaží najít práci, poté se zaměří na budování profesní pozice. Usilují samozřejmě o pracovní prestiž, uznání a vysoké finanční ohodnocení. Díky tomu ustupuje sňatek či rodičovská role do pozadí. Rodina by totiž v jejich případě mohla způsobit zpomalení či úplnou stagnaci kariéerního postupu.

S kariérismem souvisí do značné míry i ženská emancipace, jež původně souvisela především s nabytím svobody, sociální a politické rovnoprávnosti. V současnosti se emancipace žen týká především oblasti přístupu k vyššímu vzdělání a pracovní pozice bez diskriminačních vlivů (Velký sociologický slovník 1996: 254). Ženy mají v České republice stejné vzdělávací a pracovní příležitosti. Rovnoprávnost především v těchto oblastech může být jednou z příčin neustále zvyšujícího se průměrného věku prvorodiček, které mateřství odkládají na později právě kvůli kariéře.

Emancipace žen je také spojena s rozšířením tzv. dvoukariérových manželství. Jak již název vypovídá, jedná se o trvalé soužití pracujícího muže i pracující ženy. Doba, kdy ženy zůstávaly doma a jejich výhradní činností byla péče o domácnost a děti, je pryč. Dnes se ženy realizují nejenom jako matky, manželky a ženy v domácnosti, ale zejména jako ženy úspěšné na poli profesním. V tomto případě se většinou domácí práce a výchova dětí stává rovnocennou záležitostí rozdělenou mezi muže a ženu. V rámci emancipace je velice

rozšířeným jevem soudobé společnosti muž na rodičovské dovolené, což bylo ještě před několika lety nemyslitelné. Dnes takové možnosti využije řada domácností, zejména pokud žena vydělává více peněz než její muž.

4.1.3 Egoistický individualismus

Egoismus vychází z latinského pojmu *ego* (já). Egoismus nejčastěji chápeme jako upřednostňování vlastních zájmů před zájmy ostatních, stavění vlastní osobnosti do centra zájmu. S typickými projevy se každý jedinec setkává již zhruba ve svém třetím roku věku, kdy se dítě usilovně domáhá svého („já sám“, „já chci“ apod.).

Co se týče individualismu, ten prakticky podtrhává egoismus. Podle Velkého sociologického slovníku se jedná o *postoj, který v morálních a politických rozhodováních dává přednost jednotlivé lidské osobnosti před všemi kolektivy, tedy rodinou, sdružením, občanskou společností nebo státem.*“ (1996: 421).

Použila jsem právě vyhraněné spojení egoistický individualismus, protože zdůrazňuje nekollektivní životní styl dnešní společnosti. Individualizace se velkou měrou podílí na transformacích životních drah. Ty jsou dnes spíše nekonvenční a de-standardizované (Pařízková 2012: 30). Lidé mají kontrolu nad svými životy, mají větší svobodu ve svém jednání, což často využívají k seberealizaci. To vše má samozřejmě vliv i na manželství a založení rodiny z pohledu mladé generace. Ti chtějí především rozvíjet vlastní osobnost, dosáhnout úspěchu a uznání. Nejčastěji mají také v úmyslu úspěšně dostudovat, najít si zajímavé zaměstnání, vydělávat peníze a osamostatnit se o rodiny. Chtějí se bavit, věnovat se svým zájmovým aktivitám a přátelům, mimo jiné také cestovat. To vše může vést k odložení důležitých životních kroků jako je sňatek a rodičovství.

4.2 Rodinné prostředí

Postoje mladých lidí k manželství a rodičovství do určité míry ovlivňuje i rodina, v níž daný jedinec vyrůstal, což potvrdil i výzkum Vymětalové (2000: 131). Pokud je člověk vychováván ve stabilním prostředí fungující rodiny, velmi často mu je příkladem a takovou rodinu si plánuje sám založit. Protipólem je skutečnost, kdy jedinec žije v dysfunkční rodině, kde panují hádky, násilí či alkoholismus apod. nebo je pospolitost rodiny narušena rozvodem. V takovém případě to má mnohdy dopad na životní dráhy člověka v manželské a rodinné sféře. V rodině člověk získává model svých budoucích vztahů k lidem, názorů, postojů, chování, návyků, dovedností atd. Ztotožňuje se s nimi, identifikuje. Podle zkušeností v rodině transformuje člověk své vztahy na ostatní lidi.

Pokud má člověk zkušenosti s dysfunkční rodinou, má například možnost ponaučit se z chyb svých rodičů a snažit se o nápravu ve svém rodinném a partnerském chování. Další variantou je, že bude mít tendence opakovat tyto chyby. V takovém případě hrozí jedinci například emoční a psychosociální problémy (př. nízké sebevědomí, záchvaty paniky, deprese), nebo méně úspěšné partnerské vztahy, sociální izolovanost atd. Je také velice pravděpodobné, že jedinec z neúplné či nefunkční rodiny bude uzavření sňatku a založení rodiny považovat za zbytečné a bude jej striktně odmítat. Konkrétní reakce závisí na individuální psychické odolnosti. (Kohoutek 2009). I takové okolnosti se mohou dotknout výzkumu této práce.

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkumné šetření na téma Postoje studentů Univerzity Pardubice k manželství

Empirická část navazuje na teoretický oddíl této bakalářské práce a zabývá se přípravou, realizací a vyhodnocením kvantitativního šetření. Kvantitativně orientovaný výzkum si klade za cíl především získat objektivní data a verifikovat hypotézy. Zkoumá velké skupiny lidí, udržuje si odstup od zkoumaných a směřuje ke zevšeobecnění výsledků na celou populaci (Gavora 2010: 38). To vše jsou také důvody, proč jsem si zvolila právě kvantitativní výzkum. V následujících podkapitolách se věnuji jednotlivým etapám výzkumu, včetně interpretaci dat a testování hypotéz.

5.1 Cíl výzkumu

Na samotném začátku výzkumu je důležité přesné stanovení úlohy, jakou má výzkumný nástroj plnit. Je tedy nutné stanovit cíle výzkumu. Za hlavní cíl této výzkumné části považuji zjistit postoje studentů Univerzity Pardubice k manželství a založení rodiny. Mezi dílčí výzkumné cíle zahrnuji faktory ovlivňující stanovisko studentů ke sňatku a rodičovství. Zajímají mne především preferovaná partnerská soužití v budoucnosti. Práce zkoumá i to, co pro studenty znamená manželství nebo jaké jsou důvody případného odkladu vstupu do manželství a založení rodiny. Zjišťuje také, zda studenti plánují děti, případně kolik jich chtějí a v kolika letech. Cílem je taktéž prozkoumání životních hodnot studentů.

5.2 Výzkumný problém

Cíle výzkumu ohraničují výzkumný problém, který tvoří základ pro všechny další etapy výzkumu. Jedná se o výzkumnou otázku vyjadřující vztah dvou proměnných. Stanovila jsem si tedy jednu hlavní výzkumnou otázku a pět specifických otázek, na které chci výzkumem odpovědět.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké faktory ovlivňují postoje studentů k manželství a založení rodiny?

Specifické výzkumné otázky:

Jak se liší plánování rodičovství v závislosti na pohlaví?

Jaký vliv má rodinné prostředí, ve kterém byli studenti vychováváni, na utváření jejich postojů k manželství a rodičovství?

Jaké životní hodnoty jsou pro studenty nejdůležitější?

V jakém věku plánují studenti založit rodinu?

Jaké partnerské soužití studenti upřednostňují v budoucnosti a liší se tyto preference v závislosti na pohlaví?

5.3 Formulace hypotéz

Velice důležitou částí kvantitativního výzkumu je stanovení statistických hypotéz, tedy předpokladů o vztahu dvou proměnných. Celkem jsem formulovala 5 hypotéz.

H1: Studenti, kteří pocházejí z úplné rodiny, plánují častěji mít děti než studenti pocházející z neúplné rodiny.

Tato hypotéza předpokládá vliv rodinného prostředí studenta na plánování dětí do budoucna. Jak již bylo v této práci zmíněno, rodina je prvním socializačním činitelem jedince. Napomáhá mu osvojit si normy, tradice, hodnoty nebo názory. Člověk pocházející z neúplné rodiny může mít negativní rodinné zkušenosti, které aplikuje i ve svém partnerském životě. Díky nim nepovažuje hodnotu rodiny za důležitou, proto neplánuje mít děti. Oproti tomu člověk vyrůstající ve stabilním prostředí úplné a funkční rodiny je touto formou inspirován a často si plánuje přesně takovou rodinu založit. Mnohdy řadí hodnotu rodiny mezi přední příčky svého hodnotového žebříčku

H2: Studenti, kteří vyrůstali ve městě, si na rozdíl od studentů vyrůstajících na vesnici, nedokáží představit žít celý život po boku jednoho partnera.

Tato hypotéza má ověřit, zda si studenti pocházející z vesnice dokáží představit strávit celý život po boku jednoho partnera oproti studentům pocházejícím z města, kteří takovou myšlenku zavrhnou. Předpokládám, že na vesnici se lidé stále mezi sebou znají a dominuje zde spíše rodinná atmosféra. Vesnice stále ještě zastává tradiční hodnoty, včetně manželství jakožto soužití po boku jednoho partnera po celý zbytek života. Lidé ve městě k sobě často nemají tak blízko, většinou neznají ani své vlastní sousedy. Město nabízí lidem více životních příležitostí, ať už se jedná o různé druhy zábavy nebo budování kariéry. Předpokládám, že lidé pocházející z města upřednostňují odlišené hodnoty než lidé pocházející z vesnice, například hodnoty jako kariéra, cestování, zábava, koníčky, materiální zázemí apod.

H3: U studentů, kteří momentálně mají partnera, se projevuje kladnější vztah k manželství než u studentů, kteří jsou momentálně single.

Zmíněná hypotéza má objasnit vliv aktuálního stavu studenta na jeho postoj k manželství. Domnívám se, že většina spokojeně zadaných lidí plánuje žít se svým

partnerem a mít společnou budoucnost, což ve většině případů zahrnuje i sňatek a rodičovství. Lidé bez partnera často neplánují při svém aktuálním stavu uzavřít manželství, protože vedle sebe nemají osobu, se kterou by mohli plánovat budoucnost.

H4: S požadavkem, aby se dítě narodilo až po svatbě, souhlasilo více žen než mužů.

Tato hypotéza předpokládá, že s narozením dítěte až po svatbě, souhlasí spíše ženy než muži. Ženy považují manželství za stabilní prostředí pro výchovu dětí více než muži. Je pro ně také důležité společné příjmení matky, otce a dítěte. Muži nepřikládají narození dítěte do manželství takový vliv.

H5: Ženy považují hodnotu manželství za důležitější ve svém životě než muži.

Tato hypotéza předpokládá rozdíl důležitosti manželství v hodnotovém žebříčku u žen a u mužů. Ženy považují nejčastěji rodinu, partnera, děti a spokojené rodinné zázemí za nejdůležitější hodnoty ve svém životě. Jsou to právě ženy, které považují svatbu za významný milník své dosavadní existence. Oproti tomu muži se častěji zaměřují především na budování kariéry či zajišťování materiálního zázemí. Manželství považují spíše za formální záležitost nebo přirozený průběh partnerství, nikoliv za eminentní hodnotu ve svém životě.

5.4 Charakteristika výzkumného souboru

Stanovením výběrového souboru osob, které budou zkoumány, pokračuje přípravná fáze samotného sběru dat. Subjekty výzkumu jsou studenti Univerzity Pardubice. Počet studentů Univerzity Pardubice k 31.12.2014 je dle Výroční zprávy o činnosti Univerzity Pardubice celkem 9873 (2014: 39). Cílem kvantitativního šetření je získat takové množství respondentů, které bude možné oslovit a bude dostatečně odrážet charakteristiky základního souboru. Výběrový soubor musí být reprezentativní, aby z něj mohly být výsledky zobecnovány pro celý základní soubor. Dle tabulky potřebných subjektů v závislosti na velikosti základního souboru o velikosti 10 000 lidí, z kterého se subjekty vybírají, by měl být ideální počet respondentů zhruba 370 (Gavora 2010: 81), z čehož jsem také vycházela při samotné realizaci výzkumu.

Jako druh výběru respondentů jsem zvolila dostupný výběr. Jedná se o druh záměrného výběru, kdy jsem do výzkumného vzorku vybrala ty osoby, které momentálně studují na Univerzitě Pardubice a byly aktuálně k dispozici. K vyplňování dotazníků docházelo především v prostorách Univerzity Pardubice nebo elektronickou formou.

Podářilo se mi získat celkem 350 respondentů. Důležité pro mne bylo především stejné zastoupení žen a mužů, jelikož pohlaví je jednou z určujících kategorií v rámci hypotéz. Toto kritérium bylo dodrženo, do výzkumu se zapojilo celkem 175 žen a 175 mužů. Snahou bylo také poměřově vyvážené oslovení studentů jednotlivých fakult, ale bohužel došlo k mírnému vychýlení (+- 6 dotazovaných u každé fakulty), způsobené zejména díky nerovnému celkovému počtu studentů jednotlivých fakult. Na jedné straně má Fakulta ekonomicko-správní 2054 studentů, na opačném pólu má Fakulta restaurování 91 studentů (Výroční zpráva o činnosti Univerzity Pardubice 2014: 39).

5.5 Metodologie výzkumu

5.5.1 Dotazník

Ke sběru dat jsem jako výzkumnou metodu tohoto výzkumu zvolila anonymní nestandardizovaný dotazník. Jak podotýká Gavora ve své knize Úvod do pedagogického výzkumu, „dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“ (2010: 121). Tato metoda je pro tento výzkum vhodná zejména proto, že se získá velké množství dat v krátkém časovém úseku, s čímž souvisí i oslovení velkého množství respondentů. Velkou výhodou této výzkumné metody je i snadná a rychlá administrace. Navíc lze údaje matematicky a pomocí počítače zpracovat.

Na začátku samotného dotazníku se nachází vstupní část, která sestává z hlavičky, cílů dotazníku a pokynů k vyplňování dotazníku. V této úvodní fázi je také poděkování respondentovi za ochotu a spolupráci. Následují jednotlivé otázky, kterých je celkem 23. První otázky jsou faktografické (pohlaví, věk, bydliště, aktuálně studovaná fakulta). Následují otázky uzavřené, polouzavřené, otevřené i otázky filtrační. Většinu z nich tvoří posuzovací škály, které jsou vhodné pro zkoumání postojů. Konkrétněji se v dotazníku nachází velké zastoupení Likertových škál a jedna intervalová škála životních hodnot.

5.5.2 Předvýzkum

Před započítím realizace výzkumu proběhl předvýzkum, do kterého se zapojil malý vzorek šestnácti respondentů. Jednalo se o skupinu osmi žen a osmi mužů studujících na Univerzitě Pardubice. Cílem předvýzkumu bylo především zjistit, zda výzkumný nástroj funguje tak, jak má. Zajímalo mne, zda jsou vůbec zkoumané osoby ochotny zúčastnit se výzkumu, zda rozumí všem otázkám v dotazníku nebo zda lze získaná data správně vyhodnotit.

Předvýzkum byl vhodným prostředkem zpětné vazby. Na jeho základě jsem provedla mírnou korekci otázky č. 8 (byla přidána možnost odpovědi *na délce vztahu nezáleží*) a otázek č. 9,10 a 14 (ve všech případech byla doplněna možnost odpovědi *na věku nezáleží*). Jinak se zdál dotazník studentům srozumitelný, stručně formulovaný a přiměřeně dlouhý.

5.6 Realizace výzkumu

Samotný sběr dat proběhl během února 2016. Nejprve byly dotazníky rozeslány elektronicky prostřednictvím emailů a různých sociálních sítí. Tuto variantu jsem zvolila zejména z důvodu probíhajícího zkouškového období, kdy se většina studentů připravovala na testy nebo již měla prázdniny. U elektronického rozesílání dotazníků však nemohu hovořit o zcela úspěšné návratnosti dotazníků (asi jen 62%). Odeslala jsem zhruba 350 elektronických dotazníků se zdvořilou žádostí o vyplnění. Z toho se mi vrátilo 226 dotazníků, z nichž jsem 6 nezahrnula do databáze, protože jejich odpovědi byly neadekvátní, například uvedený věk -5 let apod. Zbylí studenti si mou zprávu zřejmě nepřečetli nebo jednoduše nereagovali. Elektronickou formou jsem oslovila zejména studenty Fakulty restaurování a Fakulty zdravotnických studií, jelikož se zřídka kdy vyskytují v univerzitním kampusu. Navíc se jedná o méně početně zastoupené fakulty. Na Fakultě restaurování studuje 91 studentů k 31. 12. 2014 a na Fakultě zdravotnických studií 812 studentů k 31.12. 2014 (Výroční zpráva o činnosti Univerzity Pardubice 2014: 39). Elektronická forma získávání dat byla v mém případě úspěšná v zajištění velkého množství respondentů v krátkém čase. Dále byla tato forma praktická pro počítačové zpracování výsledků. Bohužel však respondenti nebyli tolik nakloněni spolupráci, což se prokázalo na návratnosti dotazníků.

Na konci února byly tištěné dotazníky rozdány v prostorách Univerzity Pardubice. Studenti vyplňovali dotazník nejčastěji v době před obědem nebo před přednáškou. Byli velice ochotní a dokonce projevíli zájem o výsledky výzkumu. Celkem jsem sesbírala 130 tištěných dotazníků. Vzhledem k tomu, že jsem čekala, než dotazník respondent vyplní, nemusela jsem se dále zabývat problematikou návratnosti dotazníků. Návratnost v tomto případě byla téměř stoprocentní. Celková návratnost dotazníků, jak v elektronické tak v tištěné formě, činí zhruba 73%. Jak sám Peter Gavora zmiňuje, nikdy není návratnost 100%. Za požadovanou návratnost se udává 75%, ale jelikož je těžké takového čísla dosáhnout, připouští se i nižší hodnota (2010:130). Tudíž mohu návratnost 73% považovat za úspěšnou.

Celkem bylo získáno 356 dotazníků, z nichž bylo do výzkumu zařazeno 350. Jak již zde bylo zmíněno, důležité bylo zajištění stejného zastoupení žen a mužů. Toto kritérium sběru dat bylo splněno, výzkumu se zúčastnilo 175 žen a 175 mužů. Rovnoměrné rozložení

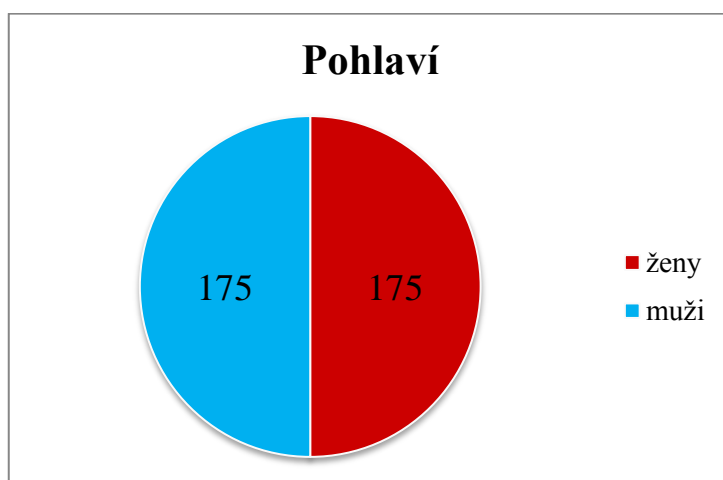
fakult Univerzity Pardubice kolísá v rozmezí +- 6 respondentů, což je dáno rozdílným celkovým počtem studujících jednotlivých fakult.

5.7 Interpretace dat

Po ukončení sběru dat a získání potřebného množství respondentů následovalo číselné kódování jednotlivých otázek a odpovědí na ně. Kódy byly zapsány do legendy pro záznamový arch a použity k vypsání údajů do databáze – záznamového archu.

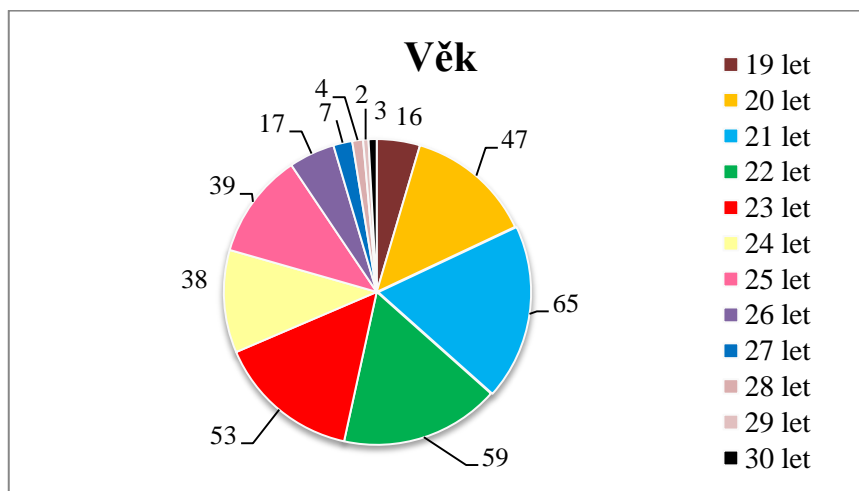
Pro každou otázku v dotazníku byl vytvořen graf znázorňující poměr jednotlivých odpovědí respondentů.

Graf 1 Pohlaví respondentů

První graf znázorňuje poměr zastoupení žen a mužů ve výzkumu. Z 350 respondentů je 175 (50%) žen a 175 (50%) mužů.

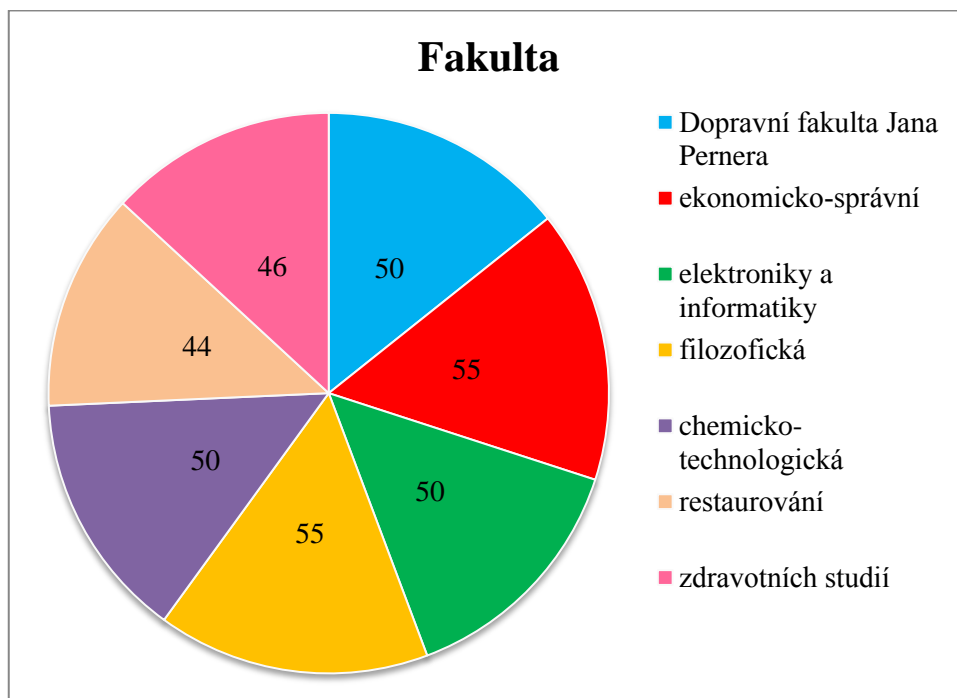
Graf 2 Věk respondentů

Druhý graf zobrazuje věkové rozložení respondentů. Nejmladší byli studenti ve věku 19 let (5%) a naopak nejstarší ve věku 30 let (0,5%). Z grafu vyplývá, že nejvíce odpovídali

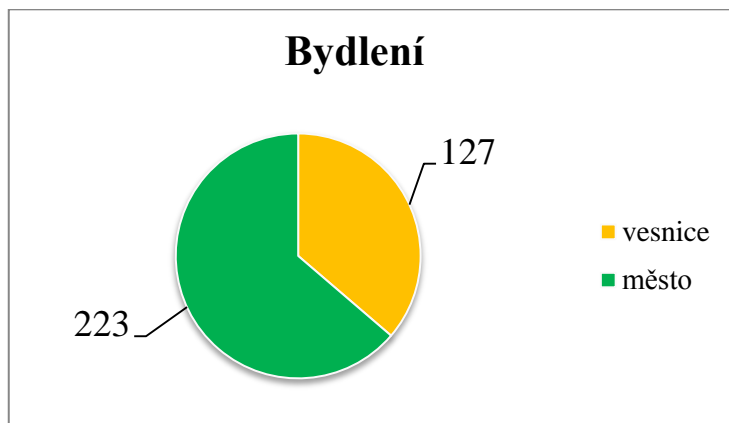
studenti ve věku 21 let, konkrétněji 19%. Dále odpovídali nejčastěji respondenti ve věku 22 let (17%) a následně ve věku 23 let (15 %). Průměrný věk respondentů je 22 let.

Graf 3 Aktuálně studovaná fakulta

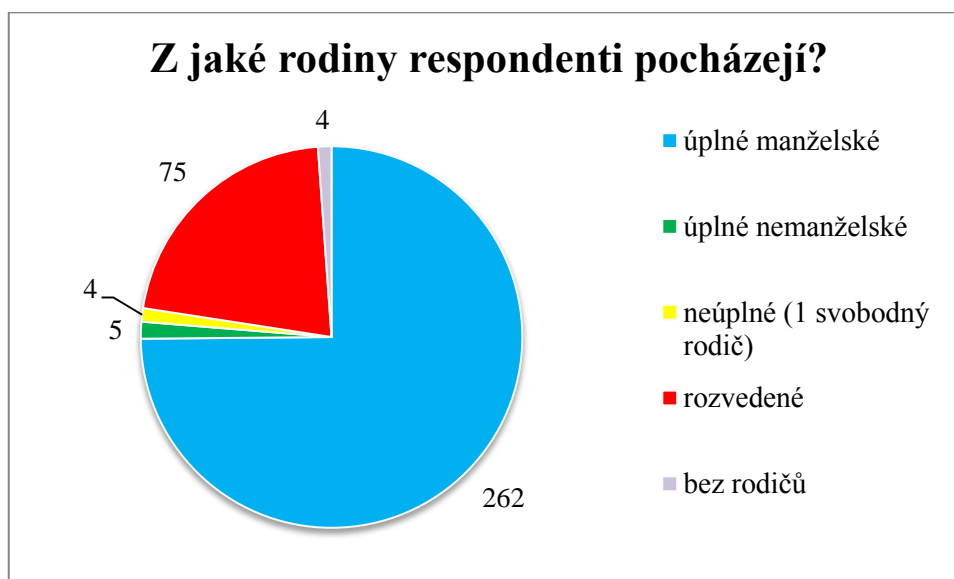
Graf č. 3 znázorňuje fakulty, které respondenti aktuálně studují. Nejvíce respondentů jsou studenti z Fakulty ekonomicko-správní – 55 (16%) dotazovaných a Fakulty filozofické – 55 (16 %) dotazovaných. Naopak nejméně respondentů studuje Fakultu restaurování – 44 (13%) oslovených a Fakultu zdravotnických studií – 46 (13%) oslovených. Nerovnoměrný počet studentů jednotlivých fakult byl způsoben především významným rozdílem celkového počtu studentů dílčích fakult.

Graf 4 Původní bydliště (město vs. vesnice)

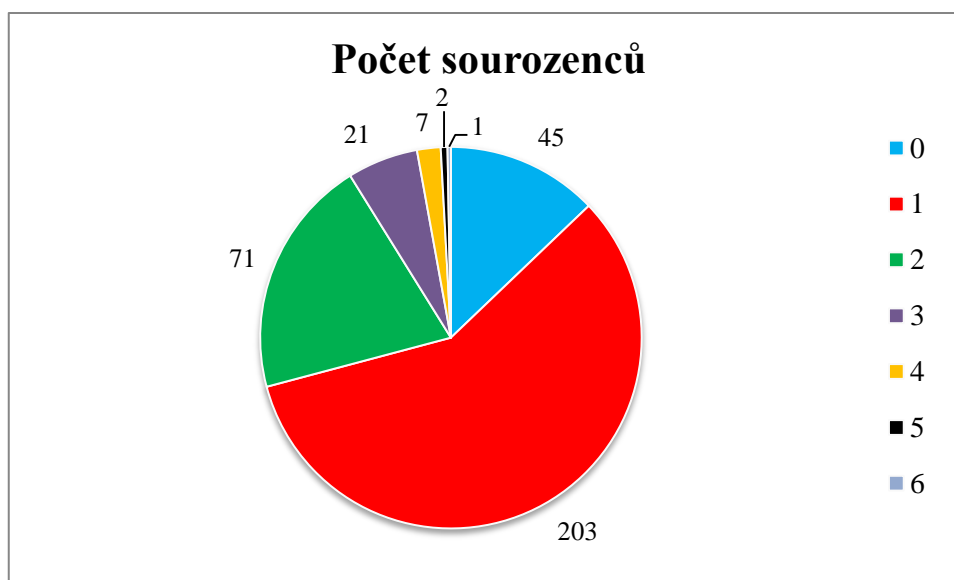
Z tohoto grafu je možné vyčíst, že nadpoloviční většina respondentů, konkrétněji 223 (64%) studentů, vyrůstala ve městě. Zbýlých 127 (36 %) studentů naopak vyrůstalo na vesnici.

Graf 5 Z jaké rodiny respondenti pocházejí?

Na tomto grafu je vidět, že výrazná část respondentů pochází z úplné manželské rodiny (rodiče byli sezdáni), konkrétněji 262 (75%). Druhou nejčastější odpovědí bylo to, že pocházejí z rozvedené rodiny – celkem 75 (21%) oslovených. Dále studenti pocházejí z úplné nemanželské rodiny (rodiče nebyli oddáni) – 4 (2%). Čtyři studenti (1%) z neúplné rodiny (1 svobodný rodič) a čtyři studenti (1%) bez rodičů si rozdělili pomyslné poslední místo.

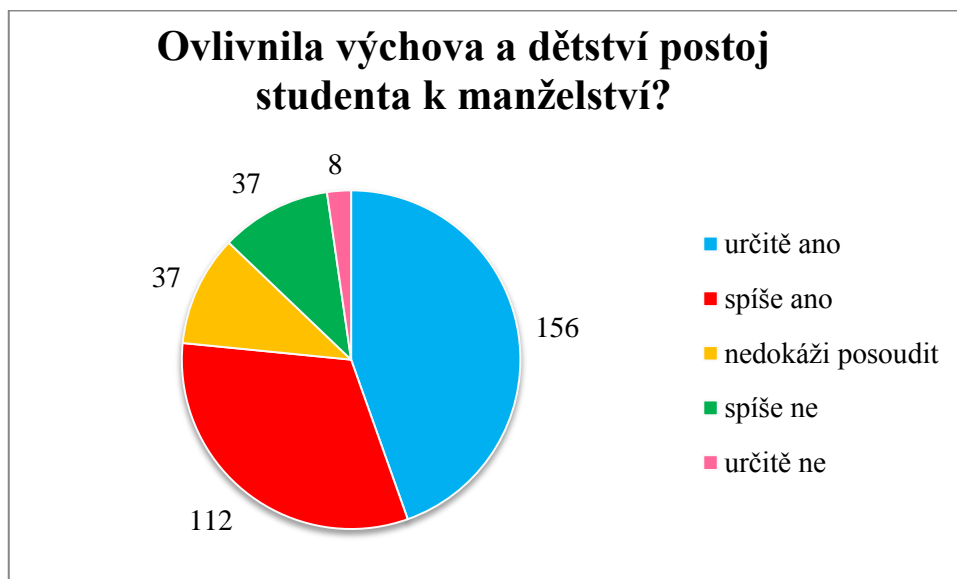
Graf 6 Počet sourozenců

Z tohoto grafu vyplývá, že nejčastěji mají respondenti jednoho sourozence, konkrétněji 203 (58%) z nich. Druhou nejčastější odpovědí byla možnost, že mají sourozence dva, což odpovídělo 71 (20%) respondentů. Následovalo 45 (13%) studentů, kteří nemají žádného sourozence, dále 21 (6%) studentů se třemi sourozenci, 7 (2%) respondentů se čtyřmi

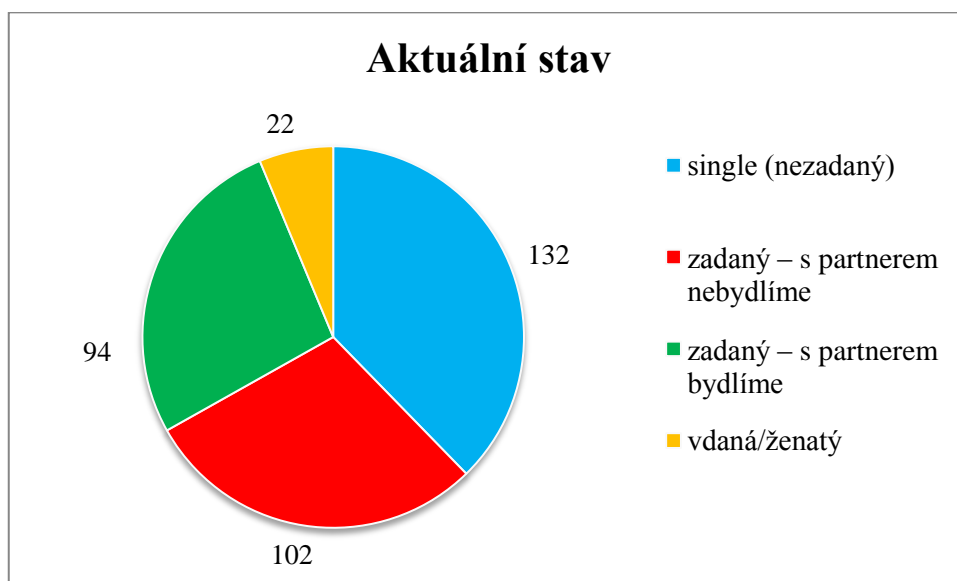
sourozenci a 2 (0,5%) studenti s pěti sourozenci. Pouze jeden člověk (0,5%) má šest sourozenců.

Graf 7 Vliv výchovy a dětství na postoj studenta k manželství

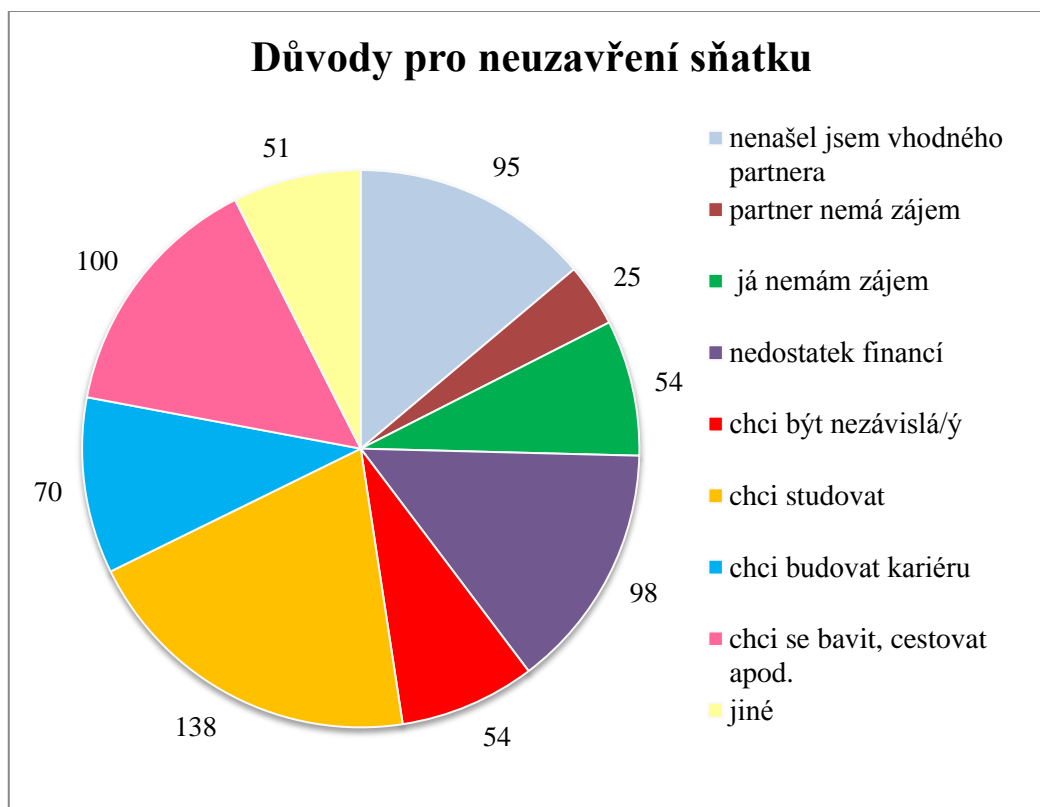
Tento graf znázorňuje stanovisko respondenta k tomu, zda byl jeho postoj k manželství ovlivněn dětstvím, rodinným prostředím a výchovou. Nejčastěji si studenti myslí, že jejich postoj k této problematice určitě ovlivnila výchova a rodina, konkrétněji celých 156 (45%) respondentů. Druhou nejčastější odpovědí byla také kladná možnost – spíše ano, ovlivnila (32%). O pomyslné třetí místo v této otázce se podělili studenti, kteří nedokáží tento vliv posoudit (10,5%) a ti, kteří se přiklánějí spíše k negativní odpovědi – spíše ne, neovlivnila (10,5%). Pouze 2 % z výběrového souboru je přesvědčena o tom, že ani výchova ani dětství určitě neovlivnily jejich postoj k manželství.

Graf 8 Aktuální partnerský stav respondenta

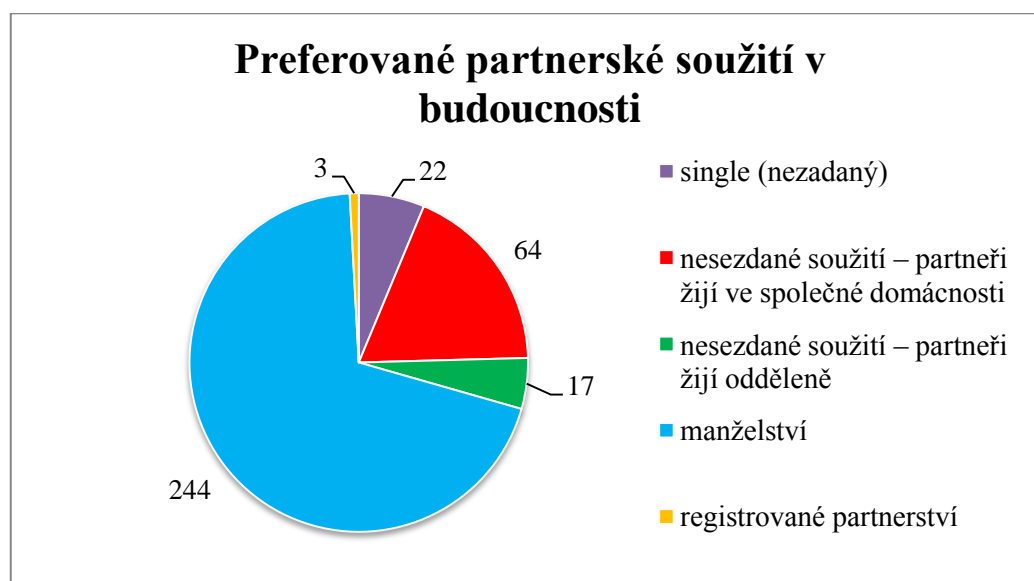
Z tohoto grafu vyplývá skutečnost, že nejčastějším aktuálním partnerským stavem studentů je single (nezadaný), konkrétněji 132 (38%) respondentů. Druhou nejčastější formou partnerství mezi respondenty je zadaná/ý – s partnerem nebydlí 102 (29%) dotazovaných. Následuje forma zadaná/ý – s partnerem bydlí 94 (27%) studentů. Pouze 22 (6 %) oslovených uzavřelo se svým partnerem manželství.

Graf 9 Důvody neuzavření sňatku

Tento graf vypovídá o tom, jaké jsou důvody respondentů pro neuzavření sňatku. Jedná se o první otázku v dotazníku, kde bylo možné zvolit více odpovědí. Z tohoto důvodu nelze vyjádřit procentuální zastoupení jednotlivých respondentů, jelikož někteří zvolili více možností a naopak jiní pouze jednu volbu. Na otázku samozřejmě neodpovídali již vdané studentky či ženatí studenti (celkem 22 respondentů). Nejčastější důvod pro neuzavření sňatku bylo přání respondentů studovat. Tuto možnost zvolilo 138 lidí. Za druhý nejčastější důvod považují studenti zábavu, cestování, osobní rozvoj a seberealizaci. Takto hlasovalo 100 respondentů. Mezi další, velice často volené důvody se řadí nedostatek financí (98 respondentů) a absence vhodného partnera (95 respondentů). Studenti taktéž chtějí budovat kariéru (70 respondentů), chtějí být nezávislí (54 respondentů) nebo jednoduše nemají zájem (54 respondentů). Někteří studenti (51 respondentů) dokonce zvolili možnost otevřené, slovní odpovědi. Mezi ty nejčastější důvody v této kategorii patří: „jsme spolu krátce“, „ještě je čas“, „jsme zasnoubeni“ apod. K těm neočekávaným odpovědím patří například: „máma nechce“, „dluhy ze strany přítele“ apod. Za zřejmě nejméně podstatný důvod k uzavření sňatku považují respondenti nezájem ze strany partnera (25 respondentů).

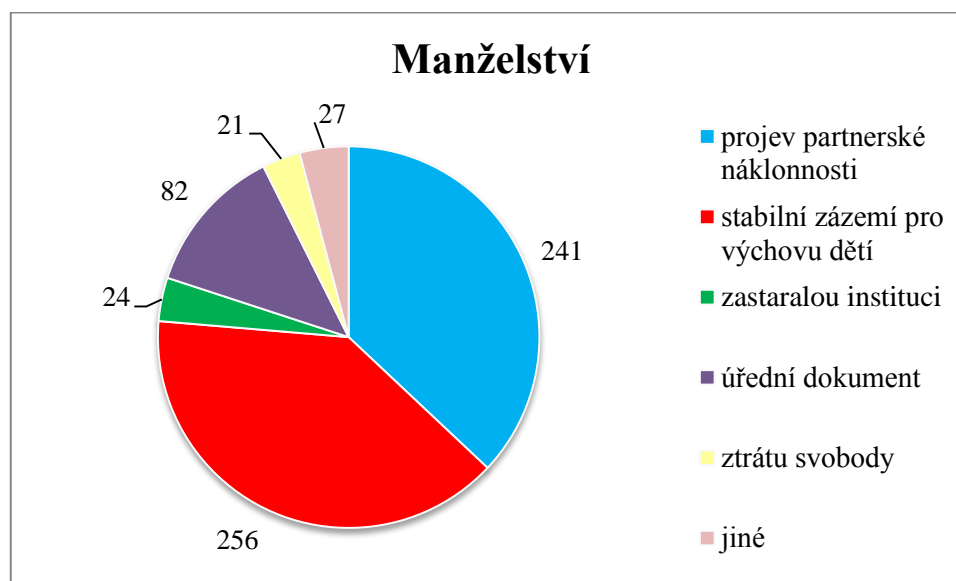
Graf 10 Preferované partnerské soužití v budoucnosti

Tento graf poukazuje na partnerské soužití, které respondenti v budoucnu plánují. Z obrazce vyplývá, že více než polovina všech dotazovaných chce uzavřít manželství, konkrétněji 244 studentů (procentuálně se jedná o celých 70 %). Poté následovali respondenti plánující v budoucnosti vztah, kdy se svým partnerem budou žít ve společné domácnosti, konkrétněji 64 (18%) oslovených. Třetím nejčastěji označovaným partnerským stavem se stal sigle. Celkem 22 (6%) studentů preferuje být v budoucnosti nezadaný. Dalších 17 (5%) respondentů

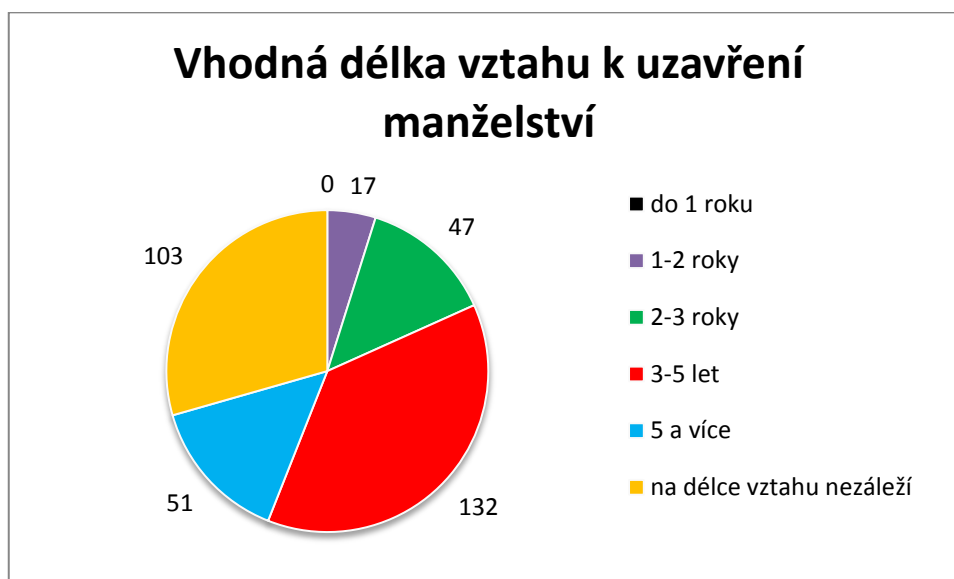
chce být zadaných, ale s partnerem budou žít odděleně. Pouze 3 (1%) dotazovaní upřednostňují později vstoupit do registrovaného partnerství.

Graf 11 Co pro respondenty znamená manželství?

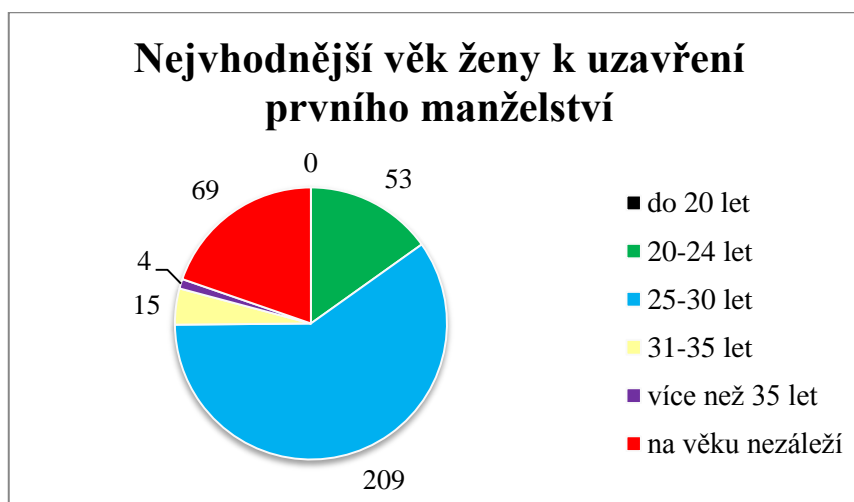
Na otázku, co pro respondenty znamená manželství, bylo možné zahrnout více odpovědí. Tudíž opět nelze procentuálně vyjádřit názor jednotlivých respondentů na tuto otázku, jelikož někteří zvolili více možností a naopak jiní pouze jednu volbu. Většina studentů považuje manželství za stabilní zázemí pro výchovu dětí (256 respondentů) nebo za projev partnerské náklonnosti (241 respondentů). Velká část dotazovaných však považuje tuto formu partnerského soužití za úřední dokument (82 respondentů). Zhruba 27 respondentů využila možnost otevřené odpovědi, tzv. jiné. Mezi často opakované názory na manželství patří například: „právní výhody“, „důvěra“, „láska na celý život“, „závazek na celý život“. Někteří studenti manželství označili za zastaralou instituci (24 respondentů) nebo pro ně znamená ztrátu svobody (21 respondentů).

Graf 12 Vhodná délka vztahu k uzavření manželství

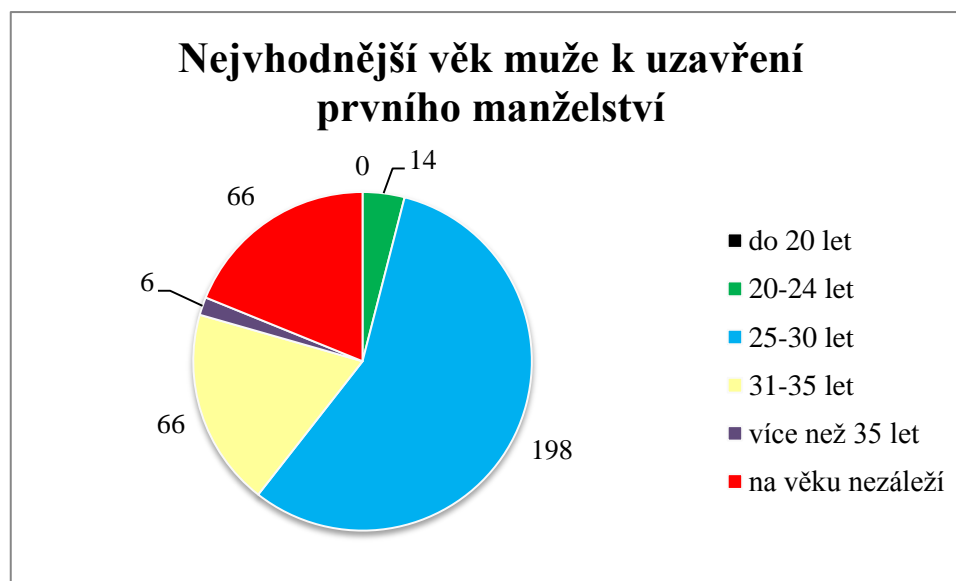
Graf číslo 12 znázorňuje to, jaká je podle respondentů vhodná délka vztahu k uzavření manželství. Nejvíce studentů je přesvědčeno, že by se partneři měli vzít ideálně po 3-5 letech trvajícího vztahu. Jedná se o 132 (38%) všech dotazovaných. Dalších 103 (29%) studentů se domnívá, že v tomto případě na délce vztahu nezáleží. Jedná se o velké překvapení z mé strany, jelikož tato možnost odpovědi byla do dotazníku zahrnuta na doporučení studentů na základě předvýzkumu. Celých 51 (15%) respondentů považuje 5 a více let trvající vztah za příhodnou délku partnerského soužití k uzavření manželství. Celkem 47 (13%) zúčastněných si myslí, že nejvhodnější délka vztahu k uzavření manželství je 2-3 roky. Poměrově nejméně studentů je přesvědčeno, že 1-2 roky trvající vztah je vhodná délka pro uzavření sňatku, konkrétněji se jedná o 17 (5 %) respondentů. Žádný z dotazovaných si nemyslí, že je příhodné roční vztah potvrdit manželstvím.

Graf 13 Nejvhodnější věk ženy k uzavření prvního manželství

Obrazec číslo 13 se zabývá nejvhodnějším věkem ženy k uzavření prvního manželství. Ráda bych podotkla, že na tuto otázku odpovídala obě pohlaví. Získané údaje poukazují pouze na stanovisko studentů k této problematice. Údaje se tudíž nemusí ztotožňovat s plány samotných respondentů. Na tomto grafu je možné vidět, že více než polovina respondentů považuje za nejvhodnější věk ženy k uzavření prvního manželství rozmezí 25-30 let. Konkrétněji se jedná o celých 209 (60%) dotazovaných. Druhou nejčastěji volenou odpovědí studentů bylo, že v takovém případě na věku ženy nezáleží. Takto odpovědělo 69 (20%) oslovených, což pro mne bylo velkým překvapením. Tuto možnost odpovědi jsem zahrнула do dotazníkové otázky na základě zpětné vazby studentů v předvýzkumném šetření. Dalších 53 (15%) dotazovaných považuje věkový interval 20-24 let za nejvhodnější věk ženy k uzavření prvního sňatku. Naopak 15 (4 %) respondentů je přesvědčena, že nejvhodnějším věkem ženy k její první svatbě je 31-35 let. Jen 4 (1%) studenti se domnívají, že by se měla žena poprvé vdát nejdříve po dovršení 36 let věku. Žádný ze zúčastněných si nemyslí, že by bylo vhodné ze strany ženy vdát se do 20 let věku.

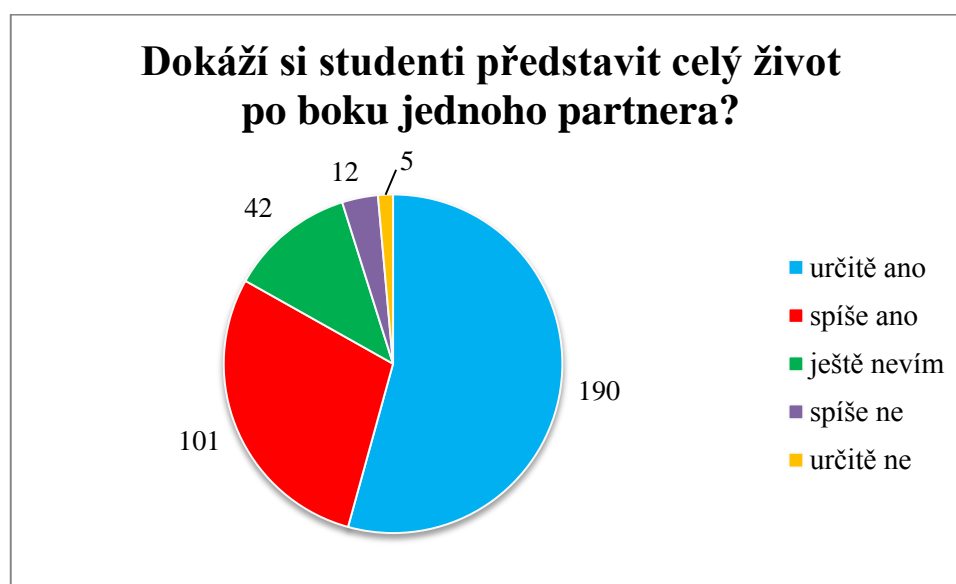
Graf 14 Nejvhodnější věk muže k uzavření prvního manželství

Tento graf se zabývá, oproti předešlému, nejvhodnějším věkem muže k uzavření prvního manželství. Ve srovnání s předchozím diagramem pro ženy se mírně zvyšuje vyhovující věková hranice mužů. Více než polovina respondentů je přesvědčena, že příhodný věk muže k uzavření prvního sňatku je 25-30 let, konkrétněji 198 (56,5%) zúčastněných. Tuto možnost zvolilo sice méně studentů než v případě žen (o 11 lidí), ale stále se jedná o nejčastěji označenou odpověď. Dalších 66 (19%) dotazovaných nepovažuje věk muže v této problematice za rozhodující, což je poměrně shodné s předešlým grafem. Stejný počet 66

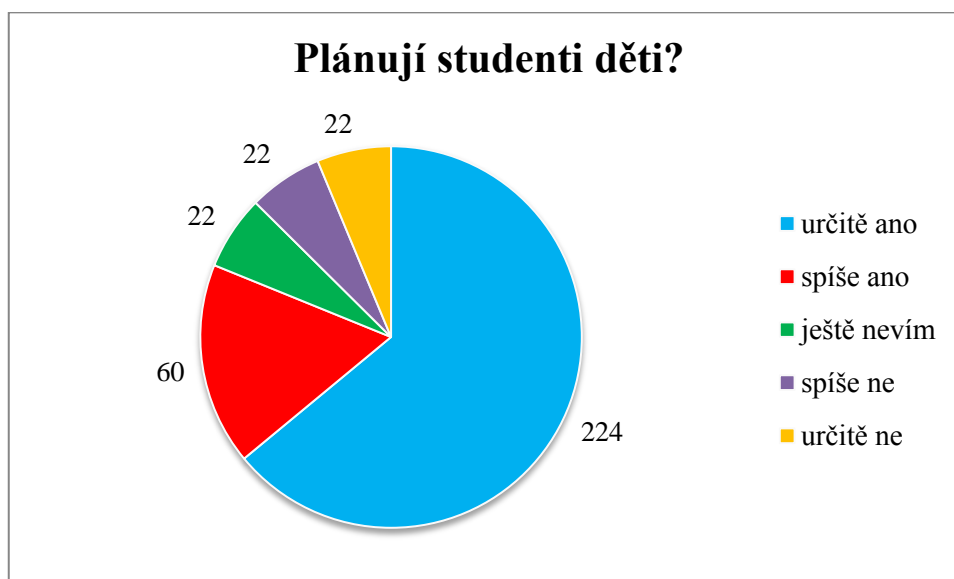
(19%) studentů však považuje i rozmezí 31-35 let za ideální věk muže k tomu, aby se poprvé oženil. Tímto stanoviskem se tedy výrazně liší od předchozího grafu, kde přibližně 4% dotazovaných považuje věkový interval právě 31-35 let za nejvhodnější věk ženy k uzavření prvního sňatku. Pouze 14 (4%) studentů se domnívá, že je věkové období 20-24 let muže vyhovující k uzavření prvního manželství. Ještě menší část – 6 (1,5%) oslovených tvrdí, že by se měl muž poprvé oženit nejdříve v 36 letech. Stejně jako u předešlého grafu i v tomto případě žádný respondent nepovažuje za vhodné, aby se muž oženil do svých 20 let.

Graf 15 Dokáží si studenti představit strávit celý život po boku jednoho partnera?

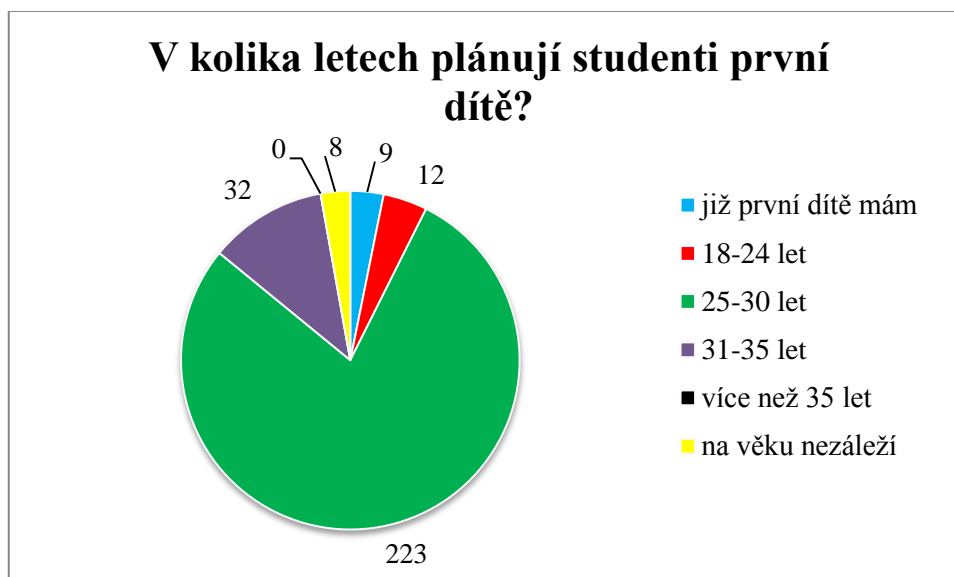
Tento graf znázorňuje fakt, zda si studenti dokáží představit strávit celý život po boku jednoho partnera. Na první pohled je jasné, že si tuto vizi určitě umí představit více než polovina respondentů. Konkrétněji se jedná o 190 (54%) všech dotazovaných. Druhou nejčastěji zvolenou odpovědí byl opět kladný přístup k této věci. Spíše ano odpovědělo 101 (29%) studentů. Dalších 42 (12%) respondentů zvolilo neutrální odpověď, nedokáže se k tématu vyjádřit. Na pomyslných posledních přičkách se nacházejí negativní reakce na tuto otázku. Celkem 12 (3%) zúčastněných si spíše nedokáže představit strávit celý život po boku jednoho partnera a pouze 5 (2%) studentů si tuto situaci určitě neumí představit.

Graf 16 Plánují studenti děti?

Graf vyobrazuje, zda studenti plánují mít děti. Již na první pohled je patrné, že dominují kladné odpovědi. Nadpoloviční většina dětí určitě plánuje, konkrétněji celých 224 (64%) oslovených. Spíše ano na daný dotaz odpovědělo 60 (18%) respondentů. Následující tři možnosti (dotazovaní ještě neví, zda plánují děti, spíše je neplánují nebo určitě ne) jsou zastoupeny mezi studenty stejným dílem, tedy po 22 (6%).

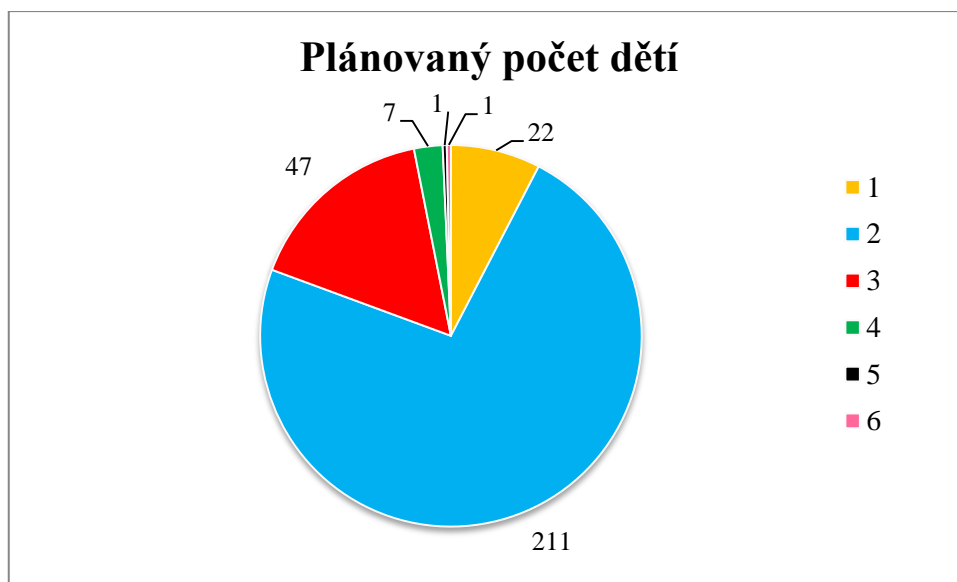
Graf 17 V kolika letech plánují studenti první dítě?

Tento graf znázorňuje, v kolika letech plánují studenti první dítě. Na tuto otázku odpovídali pouze studenti, kteří na dotaz, zda plánují děti, odpověděli kladně (určitě ano/spíše ano). Jednalo se tedy o celkem 284 respondentů bez ohledu na pohlaví. Na první pohled je jasné, že většina z nich - 223 (79%) plánuje své první dítě ve věkovém intervalu 25-30 let. Druhou

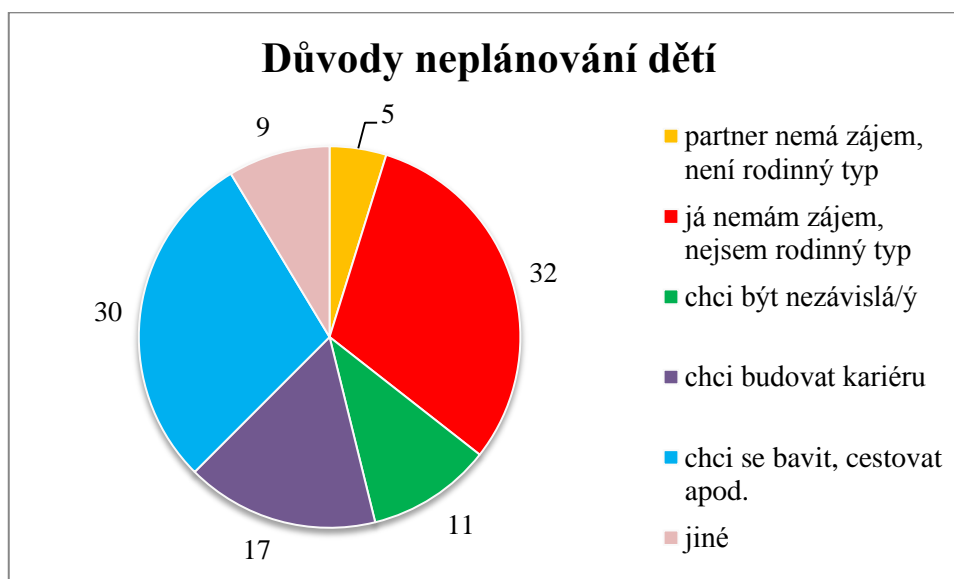
nejčastější odpovědí bylo, že studenti chtějí své první dítě ve věku 31-35 let. Takto odpovědělo 32 (11%) oslovených. Dalších 12 (4%) dotazovaných zamýšlí mít prvního potomka v 18-24 letech. Celkem 9 (3%) studentů již první dítě mají a dalším 8 (3%) studentům na věku v této oblasti nezáleží. Nikdo z oslovených neplánuje mít první dítě ve starším věku než v 35 letech.

Graf 18 Kolik studenti plánují dětí?

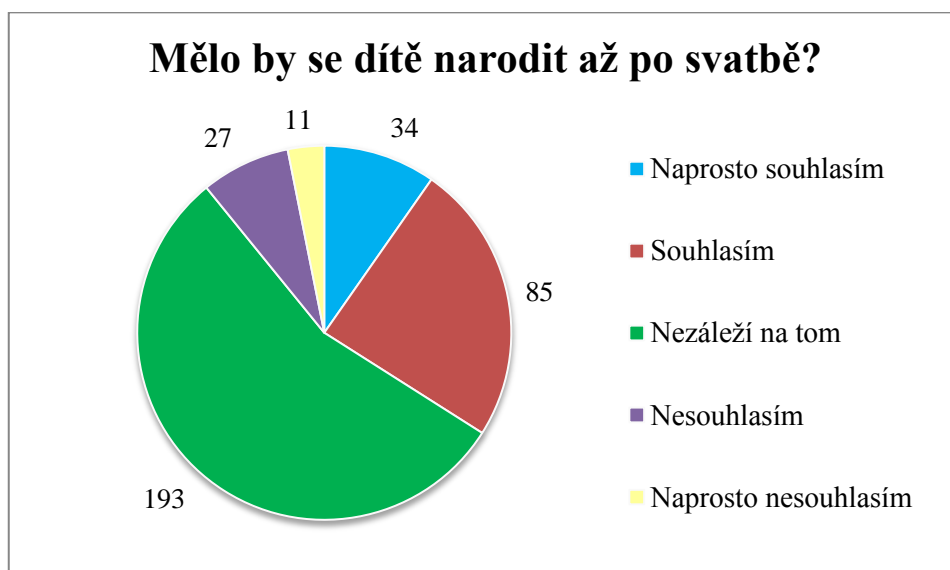
Tento graf poukazuje na počet plánovaných dětí ze strany respondentů. Opět se jednalo o otázku pouze pro ty, kteří odpověděli kladně (určitě ano/spíše ano) na dotaz, zda plánují děti (celkem 284 respondentů z 350). Otázka byla zcela otevřená a nekladla hranice. Z obrazce je patrné, že většina dotazovaných, konkrétněji 211 (74%), chce mít dvě děti. Dalších 47 (16%) studentů plánuje děti tři. Celkem 22 (7%) respondentů si přeje mít jen jedno dítě. Jen minimální množství zamýšlí mít více než tři děti, respektive 7 (2%) studentů plánuje mít čtyři děti, jeden člověk (0,5%) je rozhodnutý mít pět dětí a další jeden student (0,5%) chce mít dětí šest. Žádný respondent nemá v úmyslu mít více než šest dětí.

Graf 19 Důvody neplánování dětí

Tento graf znázorňuje důvody, proč studenti neplánují děti. Na tuto otázku bylo možné zahrnout více odpovědí, tudíž nelze vyjádřit procentuální zastoupení jednotlivých respondentů, jelikož někteří zvolili více možností a naopak jiní pouze jednu volbu. Na dotaz odpovídali pouze respondenti, kteří reagovali na otázku, zda plánují děti, neutrálně či negativně (*nevím, spíše ne či určitě ne*). Celkem se jednalo o 66 studentů. Z obrazce vyplývá, že důvod neplánování dětí není zcela jednoznačný. Nejčastěji dotazovaní uvádějí, že nemají zájem a nejsou rodinnými typy (32 respondentů) nebo se chtějí bavit, cestovat a seberealizovat se (30 respondentů). Někteří (17 respondentů) chtějí budovat kariéru či chtějí být nezávislí (11). Celkem 9 studentů využilo možnost otevřené slovní odpovědi, tzv. jiné. Uváděli například: „*zdravotní důvody*“, „*děsí mě porod*“, „*příšerná situace v ČR*“ nebo „*chybí finance*“. Nejméně studenti zvolili jako důvod svého neplánování dětí nezáměr ze strany partnera (5 respondentů).

Graf 20 Mělo by se dítě narodit až po svatbě?

Výše vyobrazený graf poukazuje na stanovisko respondentů, zda by se dítě mělo narodit až po svatbě. Na první pohled je zřejmé, že více než polovině studentů, konkrétněji 193 (55%), nezáleží na tom, zda se dítě narodí do manželské či nemanželské rodiny. Mezi další velice časté reakce patří kladný postoj k dané problematice. Konkrétněji 34 (10%) respondentů naprosto souhlasí a 85 (24%) souhlasí s tím, aby se dítě narodilo až po svatbě. Celkem 33 lidí zaujímá negativní stanovisko, respektive 27 (8%) studentů nesouhlasí a dalších 11 (3%) naprosto nesouhlasí s tvrzením, že by se dítě mělo narodit až po uzavření sňatku.

Tabulka 1 Životní hodnoty studentů Univerzity Pardubice

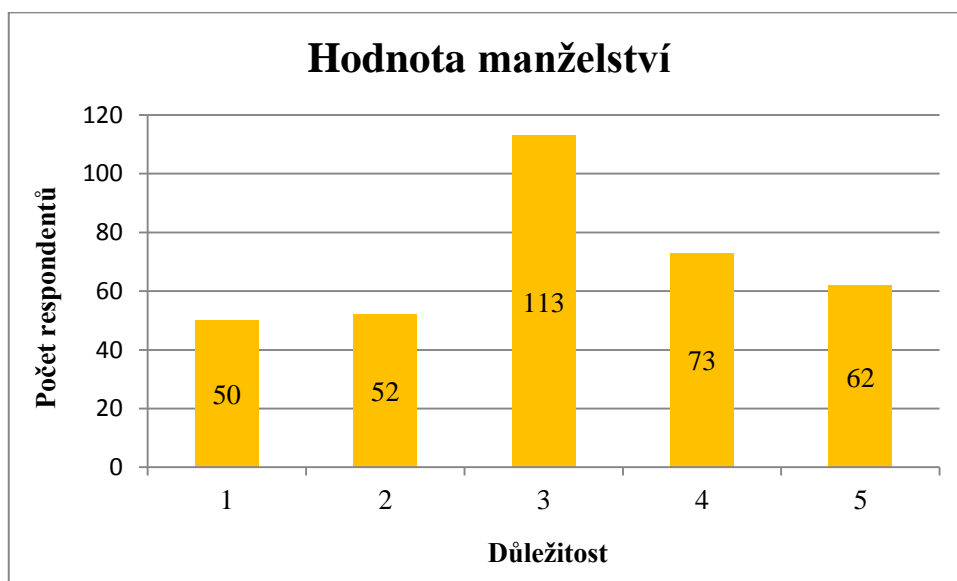
	1	2	3	4	5
vzdělání	8	20	86	168	68
kariéra	6	32	156	121	35
finanční zázemí	6	19	40	167	118
zdraví	7	2	2	21	318
přátelé	4	8	55	121	162
partner	12	8	15	60	255
manželství	50	52	113	73	62
děti	16	20	52	84	178
cestování	10	77	142	89	32
zábava, koníčky	8	21	134	138	49

Předposlední otázka v dotazníku, uskutečněná pomocí intervalových škál, se týkala životních hodnot studentů Univerzity Pardubice. Respondenti měli u každé z předepsaných hodnot posoudit na numerické škále od 1 do 5 důležitost hodnoty v jejich životě. Jednalo se o hodnoty: vzdělání, kariéra, finanční zázemí, zdraví, přátelé, partner, manželství, děti, cestování a zábava, koníčky.

Z tabulky jasně vyplývá, že je pro většinu respondentů nejdůležitější hodnota zdraví. Pro tuto hodnotu označilo číslo 5 (nejdůležitější) celkem 318 studentů, což činí 91% všech zúčastněných. Pro 255 dotazovaných (73%) je velice důležitá také hodnota partnera, kterého chtějí mít po svém boku. Celkem 178 studentů (51%) zvolilo jako velice významnou hodnotu ve svém životě děti. Ale například hodnota manželství je pro 50 studentů (14%) nejméně důležitá. Co se týče označení prvního stupně škály (nejméně důležité), právě manželství získalo nejvíce procent. Ostatně hodnotám manželství, dětí a partnera se dále věnuji v grafech č. 21, 22 a 23, jelikož jsou významné pro tuto práci.

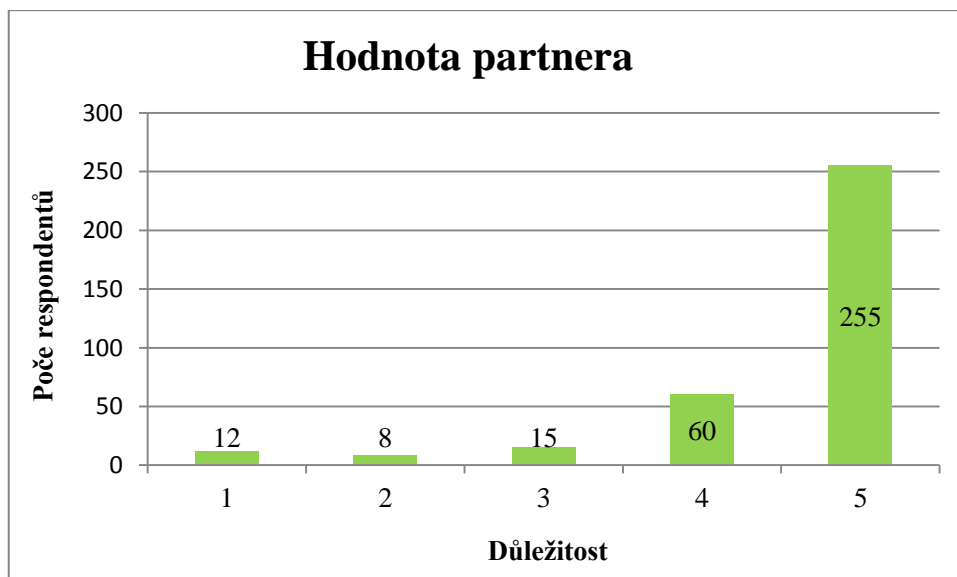
Poslední otázka celého dotazníku, která byla zcela dobrovolná a otevřená, odkazovala právě na předchozí dotaz ohledně hodnot. Zajímalo mne, zda respondenti postrádali v předešlé otázce některou z hodnot, která je pro ně v životě důležitá. Pouze tři z celkového počtu respondentů tuto možnost využili. Jednalo se o hodnoty: rodinné zázemí, víra a důvěra.

Graf 21 Hodnota manželství pro studenty Univerzity Pardubice

Tento graf znázorňuje důležitost hodnoty manželství v životě studentů Univerzity Pardubice. Z obrazce jasně vyplývá, že je manželství pro 113 (32%) respondentů středně důležité. Nepřikládají mu tedy takový význam, nicméně jim není lhostejné. Celkem 50 (14%) studentů označilo manželství za nedůležité (numerické označení 1), což je nejmenší procentuální hodnocení na této intervalové škále. Naopak 62 (18%) dotazovaných považuje tuto hodnotu za velice důležitou (numerické označení 5) ve svém životě.

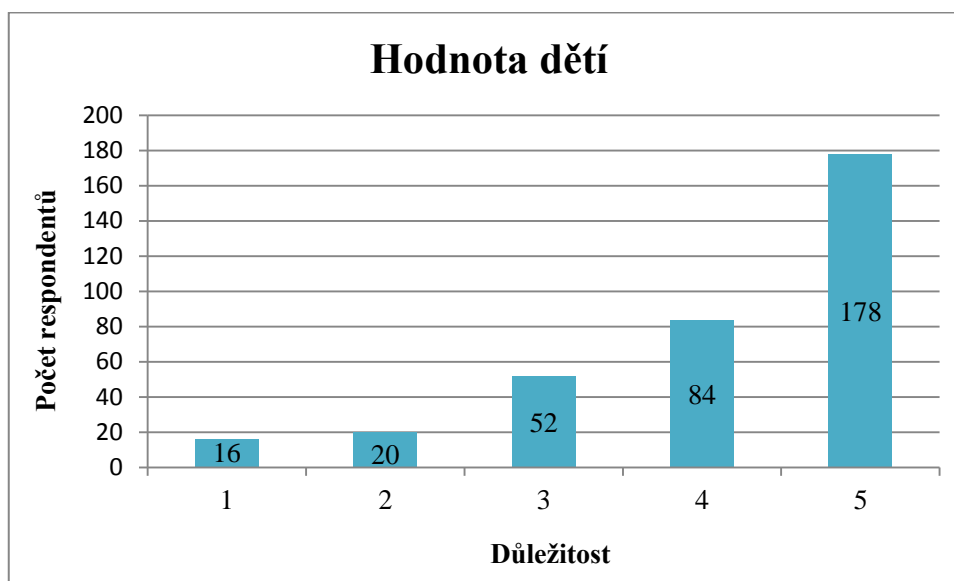
Graf 22 Hodnota partnera pro studenty Univerzity Pardubice

Tento graf zobrazuje hodnotu partnerství a její význam pro studenty Univerzity Pardubice. Na první pohled je jasné, že většina respondentů, konkrétněji 255 (73%) považuje partnerství za velice důležité (numerické označení 5) ve svém životě. Dalších 60 (17%) jej považuje za

celkem důležité (numerické označení 4). Pouze 12 (3%) oslovených hodnotilo partnera za méně důležité ve svém životě.

Graf 23 Hodnota dětí pro studenty Univerzity Pardubice

Graf vyobrazuje, jak jsou pro studenty důležité děti ve smyslu rodičovství. Nejedná se pouze o aktuální stanovisko k dětem ovlivněné například tím, že student děti nemá, nýbrž zahrnuje i dlouhodobé záměry respondenta. Z grafu je patrné postupné narůstání počtu dotazovaných od 1 (méně důležité) po 5 (více důležité). Více než polovina oslovených, konkrétněji 178 (51%) považuje hodnotu dětí za velice důležitou ve svém životě. Jen 16 (5%) respondentů označilo hodnotu dětí za méně důležité.

5.8 Verifikace hypotéz

První čtyři hypotézy byly testovány pomocí kontingenčních tabulek, poslední hypotéza pomocí Studentova dvouvýběrového t-testu. Nejprve jsem k dané hypotéze vyslovila nulovou hypotézu H_0 a určila alternativní hypotézu H_1 jež je opakem nulové hypotézy. Hladinu významnosti jsem zvolila pro všechny testy jednotnou: $\alpha = 0,05$. Dále jsem určila vhodné testové kritérium TK, dosadila do něj hodnoty z tabulek a na základě vztahu jej vypočítala. Kritickou hodnotu KH jsem našla v tabulkách kritických hodnot pro dané testové kritérium a hladinu významnosti. Poslední fází testování statistických hypotéz bylo porovnání testového kritéria s kritickou hodnotou a přijetí či zamítnutí hypotézy podle rozhodovacího pravidla. Celý proces ověřování hypotéz probíhal na základě následujících vztahů:

Pro kontingenční tabulky:

$$\text{testové kritérium: } TK = \chi^2 = \sum_{\text{tabulka}} \frac{(\text{emp} \times \text{teor})^2}{\text{teor}} = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{\left(\frac{N_{ij} - N_i + N_{ij}}{n} \right)^2}{\frac{N_i + N_{ij}}{n}}$$

$$\text{kritická hodnota: } KH = \chi^2_{1-\alpha}((r-1) \times (s-1))$$

rozhodovací pravidlo: H_0 se nezamítá pro $TK < KH$

H_0 se zamítá pro $TK \geq KH$

Pro Studentův dvouvýběrový t-test

- nutný F-test (test shody rozptylů), pro který platí:

$$\text{testové kritérium: } TK = F = \frac{s_1^2}{s_2^2}$$

$$\text{kritické hodnoty: } KH_d = F_{\frac{\alpha}{2}}(n_1 - 1; n_2 - 1)$$

$$KH_h = F_{1-\frac{\alpha}{2}}(n_1 - 1; n_2 - 1)$$

rozhodovací pravidlo: H_0 se nezamítá pro $KH_d \leq TK \leq KH_h$

H_0 se zamítá pro $TK > KH_h$ nebo $TK < KH_d$

- poté již aplikace samotného dvouvýběrového t-testu pro shodné rozptyly:

$$\text{testové kritérium: } TK = t = \frac{\bar{x}_2 - \bar{x}_1}{s \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}} \quad \text{kde } S^2 = \frac{(n_1 - 1) \times s_1^2 + (n_2 - 1) \times s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

$$\text{kritická hodnota: } KH = t_{1-\frac{\alpha}{2}}(n_1 + n_2 - 2)$$

rozhodovací pravidlo: H_0 se nezamítá pro $-KH \leq TK \leq KH$

H_0 se zamítá pro $TK > KH$ nebo $TK < -KH$

H₁: Studenti, kteří pocházejí z úplné rodiny, plánují častěji mít děti než studenti pocházející z neúplné rodiny.

H₀: Zda studenti plánují děti neovlivňuje fakt, jestli pocházejí z úplné nebo neúplné rodiny.

H₁: Zda studenti plánují děti ovlivňuje fakt, jestli pocházejí z úplné nebo neúplné rodiny.

Empirické četnosti						
	určitě ano	spíše ano	ještě neví	spíše ne	určitě ne	Celkem
úplná rodina	179	50	13	13	12	267
neúplná rodina	45	10	9	9	10	83
celkem	224	60	22	22	22	350

V rámci této hypotézy se zaměřuji na úplnou a neúplnou rodinu, což je důvod sloučení odpovědí *úplná manželská rodina (rodiče byli oddáni)* a *úplná nemanželská rodina (rodiče nebyli oddáni)* do jedné kategorie. Odpovědi *neúplná rodina (1 svobodný rodič)*, *rozvedená rodina* a *bez rodičů* byly sjednoceny do kategorie druhé.

Teoretické četnosti						
	určitě ano	spíše ano	ještě neví	spíše ne	určitě ne	celkem
úplná rodina	170,88	45,77143	16,78286	16,78286	16,78286	267
neúplná rodina	53,12	14,22857	5,21714	5,21714	5,21714	83
celkem	224	60	22	22	22	350

Testové kritérium					
	určitě ano	spíše ano	ještě neví	spíše ne	určitě ne
úplná rodina	0,38585	0,39065	0,85266	0,85266	1,36304
neúplná rodina	1,24123	1,25668	2,74288	2,74288	4,38472

$$TK = 16,21327$$

$$KH = 9,49$$

$$TK \geq KH$$

U této hypotézy vyšlo $TK \geq KH$, což je důvod k zamítnutí nulové hypotézy H_0 a přijetí alternativní hypotézy H_1 . Znamená to, že závislost mezi rodinným prostředím a plánováním dětí je statisticky významná. Přijímám hypotézu č. 1.

H2: Studenti, kteří vyrůstali ve městě, si na rozdíl od studentů vyrůstajících na vesnici, nedokáží představit žít celý život po boku jednoho partnera.

H₀: Zda si studenti dokáží představit žít po celý život po boku jednoho partnera neovlivňuje fakt, jestli vyrůstali ve městě či na vesnici.

H₁: Zda si studenti dokáží představit žít po celý život po boku jednoho partnera ovlivňuje fakt, jestli vyrůstali ve městě nebo na vesnici

Empirické četnosti				
	kladná odpověď	neutrální odpověď	záporná odpověď	celkem
vesnice	113	12	2	127
město	178	30	15	223
celkem	291	42	17	350

Jelikož nejvíce 20 % teoretických četností v kontingenční tabulce může být menších než 5, musela jsem sloučit odpovědi *určitě ano* a *spíše ano* do jedné kategorie, stejně jako u odpovědi *spíše ne* a *určitě ne*.

Teoretické četnosti				
	kladná odpověď	neutrální odpověď	záporná odpověď	celkem
vesnice	105,5914286	15,24	6,168571429	127
město	185,4085714	26,76	10,83142857	223
celkem	291	42	17	350

Testové kritérium			
	kladná odpověď	neutrální odpověď	záporná odpověď
vesnice	0,519804792	0,688818898	2,817019784
město	0,296032326	0,392286996	1,604311716

$$TK = 6,318274511$$

$$KH = 5,99$$

$$TK > KH$$

Pro tuto hypotézu vyšlo $TK \geq KH$, tudíž zamítám nulovou hypotézu H_0 a přijímám alternativní hypotézu H_1 . Z testování tedy vyplývá, že existuje statisticky významná závislost mezi prostředím, ve kterém studenti vyrůstali (vesnice vs. město) a jejich představou stálého partnera po svém boku po celý svůj život. Potvrzuji proto hypotézu č. 2.

H3: U studentů, kteří momentálně mají partnera, se projevuje kladnější vztah k manželství než u studentů, kteří jsou momentálně single.

H₀: U studentů, kteří momentálně mají partnera, se projevuje stejný vztah k manželství, jako u studentů, kteří jsou momentálně single.

H₁: U studentů, kteří momentálně mají partnera, se projevuje odlišný vztah k manželství než u studentů, kteří jsou momentálně single.

Empirické četnosti				
	single	nesezdané soužití	manželství	celkem
single	20	40	72	132
zadaná/zadaný	1	40	155	196
vdaná/ženatý	1	1	20	22
celkem	22	81	247	350

Ve sloupci tabulky se nacházejí proměnné aktuálního stavu respondenta. V řádku se nacházejí proměnné požadovaného stavu respondenta do budoucna. U testování této hypotézy opět nastal problém s velkým počtem teoretických četností menších než 5, což jsem vyřešila sloučením kategorií. Konkrétněji se jednalo o sjednocení odpovědí *zadaný – s partnerem nebydlíme* a *zadaný – s partnerem bydlíme* v jednu kategorii ve sloupci. V řádku došlo ke sloučení odpovědí *nesezdané soužití – partneři žijí ve společné domácnosti* a *nesezdané soužití – partneři žijí odděleně* ve společnou kategorii *nesezdané soužití* a také k propojení odpovědí *manželství* a *registrované partnerství*.

Teoretické četnosti				
	single	nesezdané soužití	manželství	celkem
single	8,297142857	30,54857143	93,15428571	132
zadaná/zadaný	12,32	45,36	138,32	196
vdaná/ženatý	1,382857143	5,091428571	15,52571429	22
celkem	22	81	247	350

Testové kritérium			
	single	nesezdané soužití	manželství
single	16,50650925	2,92417936	4,803899259
zadaná/zadaný	10,40116883	0,633368607	2,011440139
vdaná/ženatý	0,105997639	3,287837101	1,28942426

$$TK = 41,96382444$$

$$KH = 9,49$$

$$TK \geq KH$$

U této hypotézy vyšlo $TK \geq KH$, díky čemuž zamítám nulovou hypotézu H_0 a přijímám alternativní hypotézu H_1 . Mezi aktuálním stavem studentů a jejich vztahem k manželství existuje statisticky významná závislost, tudíž mohu potvrdit hypotézu č. 3.

H4: S požadavkem, aby se dítě narodilo až po svatbě, souhlasí více žen než mužů.

H₀: S požadavkem, aby se dítě narodilo až po svatbě, souhlasí ženy stejně jako muži.

H₁: S požadavkem, aby se dítě narodilo až po svatbě, souhlasí ženy a muže rozdílně.

Empirické četnosti						
	naprosto souhlasí	spíše souhlasí	ještě neví	spíše ne	určitě ne	celkem
ženy	18	42	94	14	7	175
muži	16	43	99	13	4	175
celkem	34	85	193	27	11	350

Teoretické četnosti						
	naprosto souhlasí	spíše souhlasí	ještě neví	spíše ne	určitě ne	celkem
ženy	17	42,5	96,5	13,5	5,5	175
muži	17	42,5	96,5	13,5	5,5	175
celkem	34	85	193	27	11	350

Testové kritérium					
	naprosto souhlasí	spíše souhlasí	ještě neví	spíše ne	určitě ne
ženy	0,058823529	0,005882353	0,064766839	0,018518519	0,409090909
muži	0,058823529	0,005882353	0,064766839	0,018518519	0,409090909

$$TK = 1,114164299$$

$$KH = 9,49$$

$$TK < KH$$

Z testování této hypotézy vyplynulo, že je $TK < KH$. Dochází tedy k zamítnutí alternativní hypotézy H_1 a přijmutí nulové hypotézy H_0 . Rozdíl mezi ženami a muži v otázce narození dítěte až po svatbě není statisticky významný. Hypotéza č. 4 tedy nemohla být potvrzena.

H_5 : Ženy považují hodnotu manželství za důležitější ve svém životě než muži.

H_0 : Ženy považují hodnotu manželství za stejně důležitou ve svém životě jako muži.

H_1 : Ženy nepovažují hodnotu manželství za stejně důležitou ve svém životě jako muži.

Empirické četnosti						
	1	2	3	4	5	celkem
ženy	21	24	51	42	37	175
muži	28	27	58	31	31	175
celkem	49	51	109	73	68	350

\bar{x}_1 = průměr volené důležitosti u žen = 3,285714286

\bar{x}_2 = průměr volené důležitosti u mužů = 3,057142857

$x_i - \bar{x}$						
	1	2	3	4	5	celkem
ženy	-48	-30,85714286	-14,57142857	30	63,42857143	0
muži	-57,6	-28,54285714	-3,314285714	29,22857143	60,22857143	0

$(x_i - \bar{x})^2$						
	1	2	3	4	5	celkem
ženy	2304	952,1632653	212,3265306	900	4023,183673	8391,673469
muži	3317,76	814,6946939	10,9844898	854,3093878	3627,480816	8625,229388

$s_1^2 = 48,22800844$

$s_2^2 = 49,57028384$

F-test:

$H_0: \sigma_1 = \sigma_2$

$H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$

TK = 0,972921773

KHd = 0,662251656

KHh = 1,51

$KH_d \leq TK \leq KH_h$

V rámci F-testu přijímám nulovou hypotézu H_0 , rozptyly jsou si rovny. Následuje tedy testování hypotézy prostřednictvím Studentova dvouvýběrového t-testu.

Studentův dvouvýběrový t-test pro $\sigma_1^2 = \sigma_2^2$:

$s^2 = 48,89914614$

$$TK = t = -0,305756242$$

$$KH = t_{0,975}(348) = 1,960$$

$$-KH \leq TK \leq KH$$

Z testování poslední hypotézy pomocí Studentova dvouvýběrového t-testu vyšlo $-KH \leq TK \leq KH$. Zamítám tedy alternativní hypotézu H_1 a přijímám nulovou hypotézu H_0 . Důležitost hodnoty manželství se tedy mezi ženami a muži statisticky neliší. Hypotéza č. 5 se tudíž nepotvrdila.

5.9 Závěr výzkumné části

Realizace kvantitativního výzkumu proběhla v období února 2016 prostřednictvím dotazníkového šetření. Výběrový soubor byl tvořen studenty Univerzity Pardubice. Celkem byly získány údaje od 350 respondentů s rovnoměrným zastoupením žen a mužů. Do výzkumu byl zařazen poměrně stejný počet studentů všech sedmi fakult, s mírnou odchylkou ± 6 dotazovaných. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit postoje studentů Univerzity Pardubice k manželství a k rodičovství. Mezi dílčí cíle patřilo prozkoumání budoucích životních plánů studentů. Například jaké partnerské soužití upřednostňují v budoucnosti, zda plánují děti, případně v kolika letech a v jakém počtu. Úlohou výzkumného šetření byla také formulace a následná verifikace celkem pěti hypotéz. První čtyři byly testovány pomocí kontingenčních tabulek a poslední z nich Studentovým dvouvýběrovým t-testem. Celkem se potvrdily tři hypotézy a dvě vyvrátily.

Pomocí první hypotézy formuluji předpoklad, že studenti, kteří pocházejí z úplné rodiny, plánují častěji mít děti než studenti pocházející z neúplné rodiny. V rámci této hypotézy se zaměřuji na dvě proměnné a to, zda student pochází z úplné či neúplné rodiny a zda plánuje či neplánuje děti. Došlo ke sloučení odpovědí *úplná manželská rodina (rodiče byli oddáni)* a *úplná nemanželská rodina (rodiče nebyli oddáni)* do jedné kategorie a možnosti *neúplná rodina (1 svobodný rodič)*, *rozvedená rodina* a *bez rodičů* byly sjednoceny do kategorie druhé. Zamezilo se tím riziko vzniku většího množství teoretických četností menších než 5. Na základě výpočtu jsem došla k závěru, že rozdíl mezi proměnnými je statisticky významný, tudíž jsem mohla tuto hypotézu definitivně potvrdit. Z výsledku vyplývá, že rodinné prostředí, ze kterého student pochází, ovlivňuje jeho rozhodnutí, zda bude mít děti či nikoliv. Ze záznamového archu lze vyčíst, že studenti, kteří pocházejí z úplné rodiny, děti plánují na rozdíl od těch, kteří nepocházejí z úplné rodiny. Potvrdil se tedy můj

předpoklad, že studenti pocházející ze stabilního rodinného zázemí si z takové formy rodiny vzali příklad a chtějí aplikovat své zkušenosti z rodinného prostředí do svého vlastního života.

Druhá hypotéza vyjadřuje stanovisko, že studenti, kteří vyrůstali ve městě si, na rozdíl od studentů vyrůstajících na vesnici, nedokáží představit žít celý život po boku jednoho partnera. Tato hypotéza se soustředí na vztah mezi okolním prostředím (bydliště), ve kterém student vyrůstal, a představou soužití po boku jednoho partnera po celý život. Opět došlo ke sloučení odpovědí v rámci zachování teoretických četností větších než 5. Byly propojeny kladné odpovědi (*určitě ano, spíše ano*) na otázku, zda si dokáží studenti představit strávit celý život po boku jednoho partnera, do jedné kategorie a záporné (*spíše ne, určitě ne*) do druhé kategorie. Tato hypotéza byla potvrzena, což znamená, že je závislost mezi proměnnými statisticky významná. Vize života stráveného po boku jednoho partnera je ovlivněna tím, zda respondent pochází z vesnice či z města.

Třetí hypotéza předpokládá existenci významné závislosti mezi aktuálním partnerským stavem a preferovaným partnerským soužitím v budoucnosti. Domnívám se, že studenti, kteří jsou momentálně single, nemají kladný vztah k manželství, tudíž neplánují do svazku manželského v budoucnosti vstoupit. Oproti tomu studenti, kteří jsou momentálně zadaní, by dle mého předpokladu měli mít kladnější vztah k manželství, jelikož tuto představu budoucnosti mají s kým sdílet. Při testování této hypotézy došlo opět ke sloučení některých kategorií, konkrétněji *zadaný – s partnerem nebydlíme* a *zadaný – s partnerem bydlíme* v jednu kategorii ve sloupci. V řádku došlo k propojení možností *nesezdané soužití – partneři žijí ve společné domácnosti* a *nesezdané soužití – partneři žijí odděleně* ve společnou kategorii nesezdané soužití a také ke sloučení odpovědí *manželství* a *registrované partnerství*. Tato hypotéza byla potvrzena. Mezi aktuálním partnerským stavem respondentů a jejich vztahem k manželství existuje statisticky významná závislost. Potvrdilo se tedy mé očekávání, že studenti, kteří jsou momentálně single, nemají tak kladný vztah k manželství jako studenti, kteří aktuálně partnera mají.

V rámci čtvrté hypotézy předpokládám, že požadavkem, aby se dítě narodilo až po svatbě, souhlasí více žen než mužů. Tato hypotéza vychází z mého předpokladu, že existuje statisticky významný rozdíl mezi pohlavím a souhlasem, aby se dítě narodilo až po uzavření sňatku. Domnívala jsem se, že ženy považují manželství za stabilní prostředí pro výchovu dětí více než muži. Předpokládala jsem, že se z jejich strany jedná o milník v jejich životě. Navíc jsem očekávala, že jedním z důvodů, proč by ženy měly více souhlasit s tímto výrokiem, je společné příjmení matky, otce a jejich dítěte. Byla jsem přesvědčena, že muži nepřikládají narození dítěte do manželství takovou váhu. Nicméně mě velice překvapil

výsledek - rozdíl mezi proměnnými není statisticky významný. Tudíž byla tato hypotéza zamítnuta. S požadavkem, aby se dítě narodilo až po svatbě, souhlasí muži a ženy bez difference.

Poslední hypotéza vyslovuje můj předpoklad, že ženy považují hodnotu manželství za důležitější ve svém životě než muži. V rámci této hypotézy testuji, zda je statisticky významná závislost mezi pohlavím a důležitostí hodnoty manželství v životě studenta. Tato hypotéza byla verifikována, na rozdíl od předešlých čtyř, pomocí Studentova dvouvýběrového t-testu. Předpokládala jsem, že ženy považují manželství za významný milník ve svém životě, kdy si přehodnocují svůj dosavadní životní žebříček hodnot a začínají budovat rodinné zázemí. Domnívala jsem se, že muži jsou oproti ženám větší kariéristé a tvůrci materiálního zázemí. Otázka manželství pro ně není nikterak důležitá, na rozdíl od žen. Avšak tato hypotéza byla zamítnuta. Mezi pohlavím a důležitostí hodnoty manželství není statisticky významný rozdíl.

Obecně z výzkumu vyplývá poměrně kladný postoj studentů k manželství a založení rodiny. Ačkoliv by se mohlo zdát, že je tato poměrně tradiční instituce oslabována ze strany dalších partnerských soužití, není tomu tak. Hodnota manželství je pro respondenty průměrně důležitá. Sice se nenachází na předních příčkách hodnotového žebříčku ve srovnání například se zdravím, ale je pro většinu oslovených stále velice důležitým pomyslným milníkem v jejich životě. Dokazuje to například fakt, že celých 70% z 350 respondentů plánuje v budoucnosti uzavřít sňatek. Mimo to bylo potvrzeno, že studenti považují manželství povětšinou za stabilní zázemí pro výchovu dětí a projev partnerské náklonosti. Ve vztahu k rodičovství mají studenti také velice kladný postoj. Vypovídá o to například skutečnost, že zhruba 81% všech dotazovaných plánuje mít děti. Hodnota rodičovství je ostatně pro nadpoloviční většinu velice důležitá v jejich životě. V tomto kontextu mne zaujalo, že zhruba 79% respondentů plánuje mít dítě ve věku 25-30 let. Jedná se prakticky o jednoznačnou odpověď. Očekávala jsem spíše rozptýl nejrůznějších možností, ale studenti se v této oblasti téměř shodli. Podobně se sjednotily i odpovědi na plánovaný počet dětí, přestože se jednalo o zcela otevřenou otázku. Přibližně 74% studentů totiž plánuje mít celkem 2 děti.

A jaké že faktory ovlivňují postoje studentů k manželství a založení rodiny? Jedním z nich je jistě rodinné prostředí, ze kterého student pochází, respektive zda pochází z úplné či neúplné rodiny. Tento faktor se ostatně potvrdil i v rámci hypotézy č. 1. V této souvislosti mne velice zaujala skutečnost, že celých 75% dotazovaných pochází, vzhledem k neustále se zvyšující rozvodovosti, z úplné manželské rodiny. Respondenti z rozvedených rodin zaujmuli „až“ pomyslné druhé místo v poměru 21%. S tím, že postoj k této problematice ovlivňuje i

výchova a dětství, souhlasí celkem 77% studentů (viz. graf č. 7). Dalším faktorem ovlivňující stanovisko respondentů je vesnické či městské prostředí, ve kterém studenti vyrůstali. Tento fakt také potvrdila hypotéza č. 2. Jiným činitelem, který sehrává důležitou roli v rámci postojů studentů k této problematice, jsou jejich životní hodnoty. K mému velkému údivu nezískaly tak vysoké hodnocení postu důležitosti například kariéra, cestování nebo zábava, koníčky. Naopak nejčastěji zvolili na intervalové škále numerickou hodnotu 5 (hodně důležité) pro hodnoty zdraví, partnerství a děti.

Výzkum bych zhodnotila jako velice úspěšný. Splnil hlavní i všechny vedlejší cíle, odpověděl na všechny výzkumné otázky a verifikoval hypotézy. Skutečnost, že se některé z nich nepotvrdily, nepovažuji za neúspěch, nýbrž za novou zkušenost a přehodnocení mých předpokladů v této problematice. Některé výsledky byly velice překvapivé, jiné zase poměrně očekávané. Výzkumné šetření proběhlo zcela bez problémů a dle mého názoru přineslo několik málo poznatků v oblasti postojů studentů Univerzity Pardubice k manželství a založení rodiny.

ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce se ve svém obsahu zabývá jedním z aktuálních témat současné doby. Jedná se o postoje mladých lidí, konkrétněji studentů Univerzity Pardubice, k manželství a rodičovství. Toto téma jsem si jako předmět své práce vybrala právě především pro svou aktuálnost. Věnují se mu velké množství autorů (například Jana Chaloupková, Ludmila Fialová, Ladislav Rabušic apod.) a existuje mnoho způsobů, jak jej uchopit. Mne zajímá stanovisko mých vrstevníků z řad studentů Univerzity Pardubice právě k manželství a založení rodiny. Konkrétněji co pro ně znamená manželství, zda plánují sňatek, popřípadě v kolika letech. Dále mne také zajímá, zda plánují děti, v kolika letech a jaký počet. Pozornost byla mimo jiné soustředěna na upřednostňované životní hodnoty studentů a jejich plány do budoucna.

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. První z nich se zabývá pojmem rodina a je členěna do čtyř podkapitol zabývajících se vymezením tohoto pojmu, dále jednotlivými funkcemi rodiny, historickým kontextem této instituce a v neposlední řadě současným stavem rodiny v České republice. Druhá kapitola se věnuje instituci manželství a je klasifikována do tří podkapitol, které se zabývají vymezením pojmu manželství, dále legislativou manželství a v neposlední řadě alternativními formami partnerství jako je například kohabitance, registrované partnerství nebo singles. Třetí kapitola je rozvržena do tří podkapitol pojednávajících o postojích. Poslední kapitola teoretické části pojednává o aspektech, které ovlivňují postoje mladé generace k manželství a rodičovství. Zahrnuje mezi ně především dnešní společnost a s ní spojené trendy (př. vzdělání, kariérismus, emancipace, egoistický individualismus) nebo rodinné prostředí, ve kterém člověk vyrůstal a byl vychováván. Prostřednictvím zpracování teoretické části jsem získala spoustu nových poznatků, které mi pomohly zrealizovat a vyhodnotit praktickou část.

Praktická část si kladla za cíl zjistit prostřednictvím kvantitativního výzkumu postoje studentů Univerzity Pardubice. Metodou dotazníkového šetření byly získány údaje od celkem 350ti respondentů. Podařilo se opatřit rovnoměrné zastoupení žen a mužů. Poměrově stejné zastoupení studentů jednotlivých fakult kolísá v rozmezí +/-6 dotazovaných. Následně došlo k interpretaci získaných dat a verifikaci pěti statistických hypotéz pomocí kontingenčních tabulek a Studentova dvouvýběrového t-testu. První tři hypotézy se potvrdily a další dvě byly zamítnuty. Z výzkumu vyplývá vysoká hodnota a stále ještě důležité postavení manželství a rodičovství v životě studenta Univerzity Pardubice. Nadpoloviční většina respondentů (70%) plánuje v budoucnu vstoupit do svazku manželského a ještě více (81%) jich má v úmyslu mít

děti. Mimo to se potvrdila i skutečnost, že se věk prvorodiček bude nejspíše i nadále zvyšovat, což prokazuje i řada demografických výzkumů. Studenti nejčastěji odkládají sňatek do pozdějších let z důvodu dosažení co nejvyššího vzdělání, vybudování finančního zázemí a zabezpečení vlastní rodiny.

Práci považuji za úspěšnou, jelikož byl splněn její cíl. Respektive byly zjištěny základní postoje celkem 350 studentů k manželství a rodičovství. Zpracování této práce pro mne bylo přínosem nových informací. Některé výsledky výzkumu byly z mého pohledu očekávané, jiné naopak překvapující. Kupříkladu mne velice udivilo, že si většina studentů (83%) dokáže představit strávit celý život po boku jednoho partnera, což není dle mého názoru tak časté. Na druhou stranu mne však nepřekvapilo, že většina z nich zatím neuzavřela sňatek z toho důvodu, že chce studovat, bavit se a seberealizovat se. Mé postoje k této problematice se v základních otázkách shodují s většinou výběrového souboru. Výstupy bakalářské práce mohou sloužit jako jednoduchý přehled ke studiu této oblasti či pro zvýšení informovanosti veřejnosti. Zajímavý by mohl být také s odstupem času výzkum ve spolupráci s některými zúčastněnými respondenty. Zajímalo by mne, zda studenti dosáhli svých plánů či zda se jejich životní cesty od původního úmyslu rozešly. Dále tato práce může posloužit jako podklad pro hlubší studie této oblasti, kupříkladu životních hodnot, budoucích plánů v oblasti partnerství či rodinného a reprodukčního chování v porovnání s ostatními vysokoškolskými studenty.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEŇOVÁ, Kateřina a kol. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, 72 s. ISBN 978-80-87041-33-8.

Česká republika. *Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. Rodinné právo*. [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>.

Česká republika. *Zákon o registrovaném partnerství. Zákon č. 115/2006 Sb.* [online]. [cit. 2015-10-23]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115#cast1>.

Český statistický úřad. *Analýza: Nesezdaná soužití*. [online]. 2014 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nesezdana-souziti-2011-ti6wlv4y3r>.

Český statistický úřad. *Průměrný věk žen při narození 1. dítěte v letech 1950-2014*. [online]. 2014 [cit. 2015-10-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/prumerny_vek_zen_pri_narozeni_1_ditete_v letech_1950_2014.

Český statistický úřad. *Úhrnná plodnost v letech 1950-2014*. [online]. 2014 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/uhrrna_rozvodovost_v letech_1950_2014.

FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7.

FUČÍK, Petr. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6093-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava – KREIDL, Martin (eds.) a kol. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 264 s. ISBN 978-80-7419-142-81.

HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2011, 166 s. ISBN 978-80-7367-909-5.

- CHALOUPKOVÁ (ed.) a kol. *Proměny rodinných a profesních startů*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, 167 s. ISBN 978-80-7330-185-9.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
- KAČEROVÁ, Eva. Obrat v rozvodech. *Statistika&my*. 2013 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/02/obrat-v-rozvodech/>.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Vliv rodiny na rozvoj osobnosti člověka*. [online]. 2009 [cit. 2015-10-12]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- MAREŠ, Petr – POTOČNÝ, Tomáš (eds.). *Modernizace a česká rodina: Modernization and the Czech family : sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2003, 348 s. ISBN 80-86598-61-6.
- MAŘÍKOVÁ, Hana (ed.) a kol.. *Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace)*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Vyd. 1. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
- Národní zpráva o rodině*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004, 225 s. ISBN 80-86878-18-X.
- PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 294 s. ISBN 80-7239-039-2.
- RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: SLON, 2001. 265 s. ISBN 80-86429-01-6.

TOMÁŠEK, Marcel. *Singles ve světle měnících se typologií a definic: K aktuálně probíhajícímu výzkumu.* in *Modernizace a česká rodina.* Brno: Barristel & Principal, 2003. ISBN 80-86598-61-6.

UNIVERZITA PARDUBICE. *Výroční zpráva o činnosti Univerzity Pardubice.* 2014. 134 s. ISBN 978-80-7395-912-8.

Velký sociologický slovník I A/O. 1996. Praha: Karolinum. 748 s. ISBN 80-7184-164-1.

Velký sociologický slovník II P/Ž. 1996. Praha: Karolinum. s. 749-1627. ISBN 80-7184-310-5.

VÝROST, Jozef - Ivan SLAMĚNÍK (ed.). *Sociální psychologie.* 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník

Vážený studente,

jsem studentkou Filozofické fakulty Univerzity Pardubice, oboru Humanitní studia. Touto cestou si Vás dovoluji požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který je součástí mého výzkumu postojů studentů Univerzity Pardubice k manželství a založení rodiny. Dotazník je zcela anonymní, výsledky budou využity pouze pro potřeby mé práce. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více než 10 minut. Dotazník je určen studentům Univerzity Pardubice.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu k vyplnění tohoto dotazníku.

Nicola Gottsteinová

Pohlaví:

žena

muž

Věk:

Bydlení:

vesnice

město

Fakulta:

dopravní fakulta Jana Pernera

ekonomicko-správní

elektroniky a informatiky

filozofická

chemicko-technologická

restaurování

zdravotních studií

1. Z jaké rodiny pocházíte?

úplné manželské (rodiče byli oddáni)

úplné nemanželské (rodiče nebyli oddáni)

neúplné (1 svobodný rodič)

rozvedené

bez rodičů (vyrůstal jsem v dětském domově, u prarodičů apod.)

2. Kolik máte sourozenců?

.....

3. Myslíte si, že Vaše dětství, výchova rodičů a rodinná situace ovlivnily váš současný postoj k manželství?

- určitě ano
- spíše ano
- nedokáži posoudit
- spíše ne
- určitě ne

4. Jaký je Váš aktuální stav?

- single (nezadaný)
- zadaný – s partnerem nebydlíme
- zadaný – s partnerem bydlíme
- vdaná/ženatý

5. *Pro nesezdané*: Jaké jsou důvody, proč jste ještě neuzavřeli sňatek? (můžete zahrnout i více možností)

- nenašla/nenašel jsem vhodného partnera
- partner nemá zájem
- já nemám zájem
- nedostatek financí
- chci být nezávislá/ý
- chci studovat
- chci budovat kariéru
- chci se bavit, cestovat, rozvíjet vlastní osobnost a seberealizovat se
- jiné:

6. Jaké partnerské soužití upřednostňujete v budoucnosti?

- single (nezadaný)
- nesezdané soužití – partneři žijí ve společné domácnosti
- nesezdané soužití – partneři žijí odděleně
- manželství
- registrované partnerství

7. Co pro Vás znamená manželství? (můžete zahrnout i více možností)

- projev partnerské náklonnosti
- stabilní zázemí pro výchovu dětí
- zastaralou instituci
- úřední dokument
- ztrátu svobody
- jiné:

8. Po jak dlouhém vztahu je podle Vás vhodné uzavřít manželství?

- do 1 roku
- 1-2 roky
- 2-3 roky
- 3-5 let
- 5 a více
- na délce vztahu nezáleží

9. Jaký je podle Vás nejvhodnější věk ženy k uzavření prvního manželství?

- do 20 let
- 20-24 let
- 25-30 let
- 31-35 let
- více než 35 let

na věku nezáleží

10. Jaký je podle Vás nejvhodnější věk muže k uzavření prvního manželství?

do 20 let

20-24 let

25-30 let

31-35 let

více než 35 let

na věku nezáleží

11. Dovedete si představit žít celý život po boku jen jednoho partnera/ky?

určitě ano

spíše ano

ještě nevím

spíše ne

určitě ne

12. Plánujete děti?

určitě ano

spíše ano

ještě nevím

spíše ne

určitě ne

Na otázky číslo 13-14 odpovězte pouze v případě, že jste odpověděli na otázku č. 12 určitě ano/spíše ano. V opačném případě přeskočte na otázku č. 15.

13. V kolika letech plánujete mít první dítě?

již první dítě mám

18-24 let

25-30 let

- 31-35 let
- více než 35 let
- na věku nezáleží

14. Kolik plánujete mít dětí?

.....

15. Pokud děti neplánujete, jaké jsou Vaše důvody? (můžete zahrnout i více možností)

- partner nemá zájem, není rodinný typ
- já nemám zájem, nejsem rodinný typ
- chci být nezávislá/ý
- chci budovat kariéru
- chci se bavit, cestovat, rozvíjet vlastní osobnost a seberealizovat se
- jiné:

16. Souhlasíte s tím, aby se dítě narodilo až po svatbě?

- Naprosto souhlasím
- Souhlasím
- Nezáleží na tom
- Nesouhlasím
- Naprosto nesouhlasím

17. Za jak důležité považujete následující hodnoty ve Vašem životě?

(označte na stupnici 1 = nejméně důležité, 5 = nejvíce důležité)

Vzdělání	1	2	3	4	5
Kariéra	1	2	3	4	5
Finanční zázemí	1	2	3	4	5
Zdraví	1	2	3	4	5
Přátelé	1	2	3	4	5
Partner	1	2	3	4	5
Manželství	1	2	3	4	5
Děti	1	2	3	4	5
Cestování	1	2	3	4	5
Zábava, koníčky	1	2	3	4	5

18. Pokud Vám chyběla v otázce č. 17 životní hodnota, která je pro Vás důležitá, napište ji:

.....